

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Aktivity Národní sítě Zdravých měst v Moravskoslezském kraji

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor:	Nikolas Vlachopoulos
Studijní program:	B131 Geografie
Studijní obor:	Mezinárodní rozvojová studia
Forma studia:	Prezenční
Vedoucí práce:	Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.
Rok:	2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně s vyznačením všech použitých pramenů a spoluautorství. Souhlasím se zveřejněním bakalářské práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Byl/a jsem seznámen/a s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

V Olomouci dne 11.4.2019

Nikolas Vlachopoulos

Poděkování

Velmi rád bych tímto poděkoval především vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Jiřímu Pánkovi, Ph.D. za jeho vstřícnost, podněty a veškerý čas, který mi v rámci zpracování této bakalářské práce věnoval.

Dále bych rád poděkoval zástupcům Národní sítě Zdravých měst, obzvláště paní Mgr. Markétě Lexové, za to, že mi dovolili nahlédnout do zákulisí NSZM. V neposlední řadě patří velké díky také všem zástupcům jednotlivých municipalit, kteří si našli čas, aby vyplnili autorův dotazník.

Bibliografické identifikační údaje

Autor: Nikolas Vlachopoulos

Osobní číslo: R16456

Studijní obor: Environmentální studia a udržitelný rozvoj

Název práce: Aktivity Národní sítě Zdravých měst v Moravskoslezském kraji

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.

Rozsah práce: 67 stran

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá fungováním Národní sítě Zdravých měst v Moravskoslezském kraji. Hlavním cílem je popsat strukturu a fungování Národní sítě Zdravých měst a pomocí dotazníků a rozhovorů se zástupci NSZM a jednotlivých municipalit objektivně zhodnotit její fungování v Moravskoslezském kraji. Práce se opírá o teoretická východiska problematiky udržitelného rozvoje. V teoretické části také popisuje vývoj Národní sítě Zdravých měst České republiky a sumarizuje dokumenty které udávají její směřování. V praktické části je formou dotazníků zástupcům jednotlivých členských municipalit v Moravskoslezském kraji zkoumáno například povědomí zastupitelů, jejich komunikace v rámci sítě, benefity a úskalí členství v Národní síti Zdravých měst.

Klíčová slova: Udržitelný rozvoj, Národní síť Zdravých měst, Moravskoslezský kraj, místní agenda 21, Zdravé město

Přílohy: Příloha č.1: Přepis rozhovoru s Mgr. Markétou Lexovou z Národní sítě Zdravých měst.

Příloha č.2: Dotazník k výzkumu.

Bibliographical identification

Author: Nikolas Vlachopoulos

Personal number: R16456

Study branch: Sustainable development and Environmental studies

Title of thesis: Activities of the Healthy Cities of the Czech Republic network in the Moravian-Silesian region

Thesis supervisor: Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.

Thesis length : 67 pages

Abstract: This thesis focuses on the activities of the Czech national Healthy cities network in the Moravian-Silesian region of the Czech Republic. The main goal of this thesis is describing the structure of the Czech national Healthy cities network and to objectively evaluate its activities using polls and interviews as the main method of gathering data. Theoretical part of this thesis deals with the evolution of sustainable development and the Healthy cities programme and the documents that guide its direction. Practical part of this thesis consists of questionnaire-based research, where individual representatives of municipalities participating in the network answer questions regarding their experience with the network. Questions include for example: how well informed are the broad public and the representatives regarding sustainable development, how does the Czech national Healthy cities network communicate with municipalities and vice versa and what are the benefits and drawbacks of participating in the network.

Keywords: sustainable development, Healthy Cities of the Czech Republic, Moravian-Silesian region, local agenda 21, Healthy city

Attachments: Attachment n.1: Transcription of a interview with miss Lexová

Attachment n.2: Questionnaire

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikolas VLACHOPULOS**
Osobní číslo: **R16456**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Aktivity Národní sítě Zdravých měst v Moravskoslezském kraji**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je popsat procesy interakce vybraných členů Národní sítě Zdravých měst České republiky v Moravskoslezském kraji na úrovni všech typů zúčastněných municipalit a identifikovat povědomí zastupitelů vybraných municipalit MS kraje obsažených v NSZM.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Pánek, J., & Pászto, V. (2016). Pócitové mapy v plánování měst a regionů. Regionální Rozvoj Mezi Teorií a Praxí, (4), 4862. Retrieved from http://www.regionálnírozvoj.eu/sites/regionálnírozvoj.eu/files/04_pánek_pászto_pócitové.
International Council for Local Environmental Initiatives. (1996). The Local Agenda 21 Planning Guide. Agenda.
Kveton, V., Louda, J., Slavík, J., & Pelucha, M. (2014). Contribution of Local Agenda 21 to Practical Implementation of Sustainable Development: The Case of the Czech Republic. European Planning Studies, 22(3), 515536. <http://doi.org/10.1080/09654313.2012.753994>
Dooris, M. (1999). Healthy Cities and Local Agenda 21: The UK experience - Challenges for the new millennium. Health Promotion International, 14(4), 365375. <http://doi.org/10.1093/heapro/14.4.365>

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: **10. dubna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **13. dubna 2019**

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 11. května 2018

Obsah

Seznam použitých zkratk	10
Seznam Tabulek	10
Úvod	11
Cíle a metody práce	12
1 Teoretická východiska	13
1.1 Udržitelný rozvoj	13
1.1.1 Vývoj pojmu.....	13
1.1.2 Definice.....	13
1.1.3 Cíle udržitelného rozvoje - SDGs	14
1.2 Program Zdravých měst (Healthy cities programme)	16
1.2.1 Fáze programu Zdravých měst	17
1.3 Základní listiny ovlivňující program Zdravých měst	18
1.3.1 ČR 2030.....	18
1.3.2 Agenda 21.....	20
1.3.3 Aalborská charta.....	21
1.3.4 Aalborské závazky	22
1.4 Zdravé město v kontextu České republiky	24
1.4.1 Struktura NSZM	24
1.4.2 Členství v NSZM ČR.....	25
1.4.3 Výhody členství v NSZM	26
1.4.4 DataPlán NSZM.....	27
1.5 Metodika Udržitelného rozvoje v ČR	28
2 Praktická východiska	30
2.1 Průběh výzkumu	30
2.1.1 Limity výzkumu.....	30

2.2	Dotazník	32
2.2.1	Úvod a souhlas (otázky 1 až 3)	32
2.2.2	Působení zástupců municipalit (otázky 4 až 8)	32
2.2.3	Vstup do NSZM (otázky 9 až 11).....	33
2.2.4	Organizace Národní sítě Zdravých měst (otázky 12 až 14)	34
2.2.5	Komunikace mezi municipalitami (otázky 16 až 23)	35
2.2.6	Komunikace s Národní sítí Zdravých měst (otázky 24 až 28)	36
2.2.7	Povědomí veřejnosti v municipalitách (otázky 29 až 34).....	37
2.2.8	Subjekty zabývající se udržitelností (otázky 35 a 36)	38
2.2.9	Doplňující otázky (otázky č. 37, 38 a 15)	39
2.3	Obhajoba plnění MA21 v Kopřivnici.....	40
2.4	Diskuze	41
2.5	Závěr.....	43
	Zdroje.	45
	Přílohy	48
	Příloha č.1: Přepis rozhovoru s Mgr. Lexovou z Národní sítě Zdravých měst.....	48
	Příloha č.2: Dotazník.....	65

Seznam použitých zkratek

č.	číslo
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
MA21	místní Agenda 21
MDGs	Millennium Development Goals/Rozvojové cíle tisíciletí
MSK	Moravskoslezský kraj
NSZM	Národní síť Zdravých měst
odst.	odstavec
OSN	Organizace spojených národů
SDGs	Sustainable Development Goals/Cíle udržitelného rozvoje
WHO	World Health Organization /Světová zdravotnická organizace

Seznam Tabulek

Tabulka 1: Infobox popisující jednotlivé fáze vývoje programu Zdravých měst	17
Tabulka 2: Členové NSZM v MSK.....	25

Úvod

Otázka udržitelnosti a rozvoje je a bude, dle autorova názoru, otázkou stále aktuálnější. Zatímco nerostných zdrojů surovin s postupem času ubývá, lidská populace naopak roste. Když se řekne udržitelný rozvoj, nejedná se ani tak o univerzální návod, jak docílit spásného, trvalého ekonomického růstu, nýbrž o mezioborový, holistický přístup ke všem sociálním, kulturním či ekonomickým lidským aktivitám. Udržitelný rozvoj je jakási všeobjímající odpověď naší společnosti na problémy, kterým musí čelit, a způsob, jak zajistit, aby v budoucnosti nepřibývaly problémy, kterým se dalo předejít. Pro autora, jakožto pro studenta Mezinárodních rozvojových studií na Univerzitě Palackého v Olomouci, je myšlenka udržitelného rozvoje, potažmo práce OSN, zásadní v jeho akademickém základu. Proto, když se autor dozvěděl o Národní síti Zdravých měst (NSZM) a jakou klíčovou roli hrají v implementaci zásad udržitelného rozvoje v České republice, rozhodl se na toto téma vypracovat tuto bakalářskou práci. Národní síť Zdravých měst se hlásí k plnění chart a závazků, které podněcují a definují udržitelný rozvoj, jako jsou například Aalborská charta, Aalborské závazky, Agenda 21 a jiné. Toto společenství poskytuje svým členům, a ostatně i nečlenům, jak je nastíněno v této práci, různé výhody, které jim mají dopomoci dosáhnout udržitelného rozvoje co nejjednodušeji a v co možná nejefektivnější podobě. Tato práce má za cíl čtenáři přiblížit strukturu Národní sítě Zdravých měst a interakce jednotlivých členů v ní a právě tím přiblížit jak směřuje ke svým cílům.

Toto téma již bylo zpracováno v jiných vysokoškolských kvalifikačních pracích. Za zmínku stojí například práce Jesiky Žaludové z Vysoké školy ekonomické v Praze, která je ale zaměřena spíše na participaci členů NSZM v mezinárodním rámci. Pojetí této bakalářské práce, kterou právě čtete, má za cíl přiblížit práci a fungování NSZM zde v České republice, přesněji v Moravskoslezském kraji.

Cíle a metody práce

Tato práce vznikla na přání zástupců Národní sítě Zdravých měst s cílem vyhodnotit kvalitu fungování asociace v Moravskoslezském kraji. Cílem teoretické části práce je stručně shrnout strukturu Národní sítě Zdravých měst, okolnosti jejího vzniku, cíle a rozsah. V teoretické části se práce taktéž zabývá benefity, jež by měly teoreticky plynout z členství v této asociaci, jak se jednotlivé subjekty mohou do této asociace zapojit a k čemu se svým zapojením zavazují.

V praktické části pak na základě dotazníku se zástupci municipalit a úředníky koordinujícími aktivity NSZM v Moravskoslezském kraji, jakožto hlavní výzkumnou metodou sběru dat, pak autor zjišťuje, zda asociace naplňuje svůj účel efektivně. Zkoumaná kritéria zahrnují například: 1) zdali je informovanost úředníků a politiků zodpovědných za koordinaci s vedoucím orgánem NSZM dostatečná, 2) jaké benefity z participace v NSZM jednotlivé municipality čerpají a vnímají jako nejpřínosnější, 3) zdali participace v NSZM změnila komunikaci mezi jednotlivými municipalitami v Moravskoslezském kraji.

1 Teoretická východiska

1.1 Udržitelný rozvoj

1.1.1 Vývoj pojmu

Termín udržitelný rozvoj je jedním z hlavních klíčových slov této bakalářské práce. Následující kapitola je syntézou literatury definující udržitelný rozvoj v pojetí západní kultury, a má tak za cíl objasnit, jaké aspekty a praktiky ve vztahu k rozvoji jsou klíčové pro to, aby byl označován jako udržitelný. Udržitelný rozvoj jako takový je odezvou na ustupující iluzi nevyčerpatelnosti přírodních zdrojů a rostoucí důraz na zhoršující se znečištění životního prostředí. Jako vrchol těchto proudů můžeme určit 70. léta 20. století jakožto dobu, kdy vycházejí publikace jako například „Tiché jaro“ (v orig. „Silent Spring“) od americké biologky Rachel Carsonové (Carson, 1962) či „Populační bomba“ (v orig. „The Population Bomb“) profesora Paula Ehrlicha (Ehrlich, 1969). Obě knihy poukazovaly na špatnou dlouhodobou prognózu lidských praktik, a to jak ve vztahu hlavně k zemědělství, environmentální ochraně a využívání zdrojů, tak, v případě profesora Ehrlicha, k potenciálně nebezpečnému demografickému vývoji na planetě. Obě tyto publikace lze označit za značně pesimistické a odrážely měnící se paradigma vztahu člověka k přírodě a potažmo ke společnosti a jsou dnes považovány za jedny ze základních kamenů v dějinách novodobé ochrany životního prostředí. Právě toto mohlo vést k potřebě definice udržitelnosti a postupné reorientace k ní.

1.1.2 Definice

Pojem udržitelný rozvoj neboli anglicky „sustainable development“ byl etablován v roce 1987 ve zprávě OSN nazývanou „Naše společná budoucnost“ (v orig. „Our common future“). Tato zpráva byla vypracována komisí mezi lety 1983 až 1987 pod vedením norské ministerské předsedkyně Gro Harlem Brundtlandové, a zpráva je proto také přezdívána „Zpráva Brundtlandové“ (Brundtland, 1987). Právě tento dokument je považován jako základní kámen vnímání udržitelného rozvoje v mezinárodním měřítku a definuje udržitelný rozvoj následovně: „Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který umožňuje současným generacím naplňovat své potřeby tak, aniž by omezovaly možnost příštích generací naplňovat své budoucí potřeby.“ (Brundtland, 1987, str.297) V této definici jsou popsány dva koncepty jako klíčové a to: koncept „potřeb“ světově nejchudšího obyvatelstva, jimž by měla být věnována prvořadá priorita, a koncept limitací, které představuje současný stav technologie a sociální organizace pro schopnost prostředí uspokojit naše současné a budoucí potřeby (Brundtland, 1987). Takto

definovaný udržitelný rozvoj se stal základem pro akční rámce v mezinárodním měřítku, jakožto klíčová myšlenka rozvoje implementována nejen členskými zeměmi OSN a ovlivnila taktéž dokumenty a rozhodnutí, jež udávají priority programu Zdravých měst.

Lze tedy říci, že koncept udržitelného rozvoje, potažmo boje s chudobou, byl ovlivňován i jinými myšlenkovými směry, které zpochybňovaly jeho samotnou podstatu. Zástupci těchto myšlenkových proudů oponovali přílišnému propojování rozvoje a ekonomického růstu či dokonce jejich zaměňování. Příkladem může být publikace nositele Nobelovy ceny Amartya Sena „Development as freedom“ z roku 1999, ve které je lidský rozvoj charakterizován jako svoboda a možnost rozvoje každého jedince podle jeho vlastního uvážení (Sen, 1999). Jedná se tedy o myšlenku, jež bývá v dnešní době označována termínem „Empowerment“. Tímto Sen poukázal na neefektivitu klasického top-down přístupu k rozvoji a nerovnoměrné distribuce bohatství v zemi s tím spjaté.

1.1.3 Cíle udržitelného rozvoje - SDGs

Neodmyslitelnou součástí programu udržitelného rozvoje OSN jsou „Cíle udržitelného rozvoje“ („Sustainable Development Goals“ neboli SDGs). Navazují na „Rozvojové cíle tisíciletí“ („Millennium Development Goals“ neboli MDGs) a jedná se o soubor 17 cílů, které představují milníky rozvoje na dalších 15 let (do roku 2030). Tyto body zní následovně:

1. Konec chudoby
2. Konec hladu
3. Zdraví a kvalitní život
4. Kvalitní vzdělání
5. Rovnost mužů a žen
6. Pitná voda a kanalizace
7. Dostupné a čisté energie
8. Důstojná ekonomická práce a ekonomický růst
9. Průmysl, inovace a infrastruktura
10. Méně nerovností
11. Udržitelná města a obce
12. Odpovědná výroba a spotřeba
13. Klimatická opatření
14. Život ve vodě
15. Život na souši

16. Mír, spravedlnost a silné instituce

17. Partnerství ke splnění cílů (OSN, 2019)

Každý z těchto cílů má také několik pod bodů, jež určují nejpalčivější témata dané problematiky, stanovují, jakými metodami je možno pomoci k plnění cíle a kvantifikují relevantní ukazatele pro jejich lepší měřitelnost.

1.2 Program Zdravých měst (Healthy cities programme)

Mezinárodní program „Zdravé město WHO“ byl společně s programem „Zdravý region“ založen roku 1988 Světovou zdravotní organizací („World Health Organization“ neboli WHO). Program Zdravých měst vzniknul jako odpověď na rostoucí urbanizaci, kdy v období jeho vzniku již žilo ve městech asi 54% světové populace a podle populačního úřadu OSN bude žít do roku 2050 až 70% lidské populace v metropolitních oblastech (de Leeuw and Simos, 2017). Takovýto trend ovšem klade zvyšující se nároky na infrastrukturu měst a jejich okolí. Přestože prvotní zaměření programu Zdravých měst bylo zlepšování zdravotnické infrastruktury, která nestíhala pokrývat rychlý nárůst obyvatelstva, jsou však s urbanizací spjaté i jiné problémy. Jednalo se o například o problémy znečišťování životního prostředí, sociální problémy, ekonomické a kulturní problémy (World Health Organization Regional Office for Europe, 2015). Je důležité také zmínit, že i přesto že NSZM slučuje municipality se společným cílem, má každý z členů do jisté míry unikátní problémy a potřeby.

Světová zdravotnická organizace také definuje zdraví jako „stav plné tělesné, duševní a sociální pohody a nikoli jen jako nepřítomnost nemoci či vady“ (WHO, 1948). Tato definice byla také později modifikována, aby obsahovala schopnost vést „sociálně a ekonomicky produktivní život“. O provázanosti faktorů ekonomických, společenských, osobních a životního prostředí jako důležitých determinantách zdraví pojednává i například profesor Don Nutbeam ze Sydneyjské univerzity (Nutbeam, 1998). Lze tedy říci, že od svého vzniku se program Zdravého města vyvíjel společně s potřebami společnosti a vývojem vnímání zdraví jako takového, až do interdisciplinárního holistického programu, jakým je dnes.

Do programu se smí zapojit všechny typy municipalit dané země. V současnosti spolupracuje WHO s 100 „vlajkovými“ městy, které spolupracují přímo s WHO a přibližně 30 národními sítěmi, které pod sebou zahrnují asi 1400 aktérů (municipalit). Sídlo řídicího orgánu pro Evropu je umístěno v Kodani (WHO, 2019). Hlavním úkolem programu Zdravé město je pomoci implementovat Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) na lokální úrovni v místní politice. Je to alternativa k přístupu top-down, která by měla zajistit větší angažovanost místní komunity, protože v rámci subsidiarity předpokládá, že ona sama ví, co je pro ni to „nejlepší“. Zdravá města (a regiony) jsou tedy taková, která se dobrovolně přidávají k plnění těchto cílů a Národní síť Zdravých měst ČR je mezinárodně certifikovaná organizace, jež zajišťuje plnění těchto závazků v České republice.

1.2.1 Fáze programu Zdravých měst

S postupným vývojem priorit společnosti byl i program Zdravých měst podle svého vývoje rozdělen do tzv. fází (World Health Organization Regional Office for Europe, 2015).

Tabulka 1: Infobox popisující jednotlivé fáze vývoje programu Zdravých měst

Fáze I: 1988-1992

Tato časná fáze se soustředila na vytváření struktur, jako například Národní sítě Zdravých měst, jež mohly být později použity jako platformy pro změnu.

Fáze II: 1993-1997

Města prohloubila agendu Zdravých měst rozvíjením zdravých veřejných politik a načrtnutím srozumitelného plánu Zdravého města zaměřeného na rovnost a udržitelný rozvoj.

Fáze III: 1998-2002

Tato fáze znamenala přechod mezi propagací zdraví k integrovaným plánům rozvoje zdraví. Města vytvářela politiku na základě partnerství a spolupráce s důrazem na rovnost, sociální determinanty zdraví, rozvoj komunit a regenerační iniciativy. Po městech byl vyžadován systematický postup ve vztahu k monitorování a vyhodnocování situace.

Fáze IV: 2003-2008

Participace na této fázi vyžadovala celkové závazky k rozvoji zdraví s důrazem na rovnost, snahu vypořádat se s rozličnými determinantami zdraví, dále na udržitelný rozvoj a participativní a demokratické vládnutí. Města se zavázala k práci na zdravém dožívání, zdravém městském plánování, zdravém vyhodnocování dopadů a monitoringu a evaluaci.

Fáze V: 2009-2013

Priorita této fáze byla rovnost zdraví ve všech politikách, která, jako ve všech fázích ostatních, uznává, že zdraví populace je determinováno politikami a událostmi mimo zdravotnictví. Tato fáze byla postavena na předchozích plánech městského zdraví a zaměřovala se na 3 hlavní motivy: starostlivé (pečující) prostředí, zdravé živobytí a zdravé městské plánování.

Fáze VI: 2014-2018

Jakožto hlavní mezioborový rámec Světové zdravotnické organizace se v této fázi značně promítl vliv Zdraví 2020. V politikách a přístupech jsou implementovány postupy zohledňující životní/vývojové fáze jednotlivce s ohledem na: raný rozvoj dětí, stárnutí a zranitelnost, boj proti hlavním výzvám veřejného zdraví jako například fyzická inaktivita, obezita, tabák, alkohol a psychické problémy, tak také posilování odolnosti komunit a zdravotní vzdělanost jedince.

Počínaje rokem 1988, kdy započala fáze I, se v čtyřletém intervalu přecházelo do fáze další, zakončeno v roce 2018 fází VI. Fáze sloužily jako směrnice zamýšleného vývoje, udávaly priority a měly úlohu jako měřítko pokroku mezi jednotlivými členy či jednotlivými roky.

1.3 Základní listiny ovlivňující program Zdravých měst

1.3.1 ČR 2030

Pro Českou republiku není hlavním programem pouze agenda OSN, ale také ČR 2030. Jedná se o strategický rámec udržitelného rozvoje, který v roce 2015 přijala vláda České republiky, přičemž cíle udržitelného rozvoje OSN byly jednou z klíčových součástí a principů při sestavování ČR 2030 a jsou také v samotné výstupní zprávě obsaženy jako příloha. ČR 2030 byl sestaven jako aktualizace „Strategického rámce udržitelného rozvoje“ z roku 2010 formou konsenzuální mezioborové spolupráce nad tématy udržitelného rozvoje nastíněnými nejen OSN, ale také zkušenostmi vlády ČR na polích domácí i globální politiky (Vláda České republiky, 2017). Strategický rámec ČR 2030 by měl udávat vývoj naší společnosti v následujících desetiletích, a to směrem k budoucnosti, která je udržitelná jak po sociální, tak i po ekonomické a environmentální stránce. Tento dokument by měl udávat pouze obecný rámec pro všechny ostatní strategické plány, není ale určen k jejich nahrazení. Implementaci ČR 2030 bude koordinovat Úřad vlády České republiky, jenž za pomoci navazujícího implementačního dokumentu zajistí provázanost s dalšími důležitými dokumenty. Cíle strategického rámce lze shrnout do 6 základních oblastí a těmi jsou:

- Lidé a společnost
- Hospodářský model
- Odolné ekosystémy
- Obce a regiony
- Globální rozvoj
- Dobré vládnutí (Vláda České republiky, 2017)

V každé z oblastí byly identifikovány jak negativní, tak pozitivní faktory situace v České republice.

Lidé a společnost – Česká republika má univerzální sociální systém, jenž úspěšně plní funkci tzv. dočasné „záchranné sítě“. Na světové úrovni také ČR vykazuje průměrně nízké příjmové nerovnosti, pokles celkové nezaměstnanosti, avšak s nárůstem dlouhodobě nezaměstnaných. Některé skupiny obyvatelstva, jako například důchodci či samoživitelky, jsou nadprůměrně náchylnější k chudobě. V ČR také přetrvávají nerovnosti způsobené pohlavím tzv. genderová nerovnost. Socioekonomické poměry významně determinují úspěšnost studentů ve školách a také zdraví jednotlivých obyvatel. Doporučením je navýšení investic do zdravotní gramotnosti a zaměření se na vzdělání jakožto mediátor pozitivní změny.

Hospodářský model – základním cílem ČR by měl být tzv. decoupling, tedy proces snižování závislosti ekonomického růstu a negativních environmentálních dopadů včetně zvyšující se spotřeby surovinových zdrojů, a to hlavně kvůli opuštění modelu ekonomického růstu na základě přímých zahraničních investic (Vláda České republiky, 2017).

Odolné ekosystémy – ČR by se měla soustředit, na obnovu úrodnosti půd, která klesá hlavně vlivem intenzivního zemědělství a přispívá tak k fragmentaci krajiny, úbytku biodiverzity a kontaminací povrchových vod splachem z polí. Mediátorem by měly být synergie mezi zvyšováním úrodnosti, zachycováním atmosférického uhlíku v půdě a retencí vody v ekosystému. Takovéto strategie by již ve své podstatě měly napomáhat k vyváženému územnímu rozvoji, a právě ty by měly být dotovány.

Obce a regiony – zde by šla vybraná problematika dále rozdělit do dvou skupin a to: problémy s fyzickou infrastrukturou a rozdělení kompetencí, přičemž u dříve zmiňovaného je zmíněn vznik tzv. „vnitřních periferií“ a dopadům postupující suburbanizace, jako je zvýšení dopravní zátěže jednotlivých regionů. Jako důležitá je taktéž vyzdvihnuta schopnost měst reagovat na změnu klimatu jakožto rostoucí globální priority. Na to navazuje ona problémovost rozdělení kompetencí, kdy efektivita jednotlivých typů municipalit při řešení jakýchkoliv problému je komplikovaná nejasným nastavením kompetencí mezi státní správou a samosprávou včetně zapojování veřejnosti. Dokument ČR 2030 doporučuje prosazovat princip subsidiarity, podporovat spolupráci mezi obcemi, snižování emisí v dopravě a snížení emisí skleníkových plynů, znovupoužití brownfieldů a propagaci stěhování obyvatelstva do městských center.

Globální rozvoj – ČR jako člen mnoha mezinárodních společenství by měla usilovat o prosazování udržitelného rozvoje a aktivně přispívat k tvorbě mezinárodního prostředí, které takový rozvoj stimuluje.

Dobré vládnutí – v tomto okruhu dle ČR 2030 čelí Česká republika hned několika hlavním výzvám. Patří k nim klesající míra politické participace prostřednictvím tradičních kanálů (politické strany a volby), slabé schopnosti horizontální koordinace veřejné správy, omezené schopnosti pracovat při rozhodování s dlouhodobou perspektivou, malé propojení s aktuální zahraniční debatou a silně limitované schopnosti vládnutí inovovat (Vláda České republiky, 2017).

1.3.2 Agenda 21

Další strategický rámec, jenž ovlivňuje fungování jak státních orgánů, tak Národní sítě Zdravých měst, je Agenda 21. Jedná se o dokument přijatý na mezinárodním summitu OSN v Rio de Janeiru v roce 1992 (UNCED, 1992). Pojednává o zajištění udržitelného rozvoje v rámci světového společenství, a to převážně ve čtyřech oblastech: 1. sociální a ekonomická dimenze, 2. využívání přírodních zdrojů a ochrana životního prostředí, 3. posilování úlohy důležitých skupin, 4. prostředky implementace.

První dimenze se zabývá hlavně oblastí obchodu, kde by mělo dojít ke zrušení praktik, které zvyšují nerovnost na světovém trhu a přenastavení institucí tak, aby došlo ke zrušení protekcionismu. Dále by mělo dojít k zvýšení liberalizace světového trhu, aby bylo umožněno ekonomicky slabším zemím konkurovat zemím rozvinutějším a světový trh se stal více transparentním, předvídatelným a stabilnějším. Cílem je zvýšit životní úroveň obyvatel jak rozvíjejících se zemí, tak zemí rozvinutých. Dalšími předměty, jež jsou adresovány v Agendě 21 v oblasti sociálních poměrů je dynamika demografického růstu, ochrana a podpora lidského zdraví či podpora udržitelného rozvoje lidských sídel (UNCED, 1992).

V druhé části, zabývající se zdroji, jsou řešeny otázky ochrany atmosféry, boj proti odlesňování, desertifikaci, suchu, ochrana všech typů vodních zdrojů a nakládání s odpady, přičemž je myšleno jak na správné nakládání s odpady nebezpečnými, tak využívání odpadů jako zdrojů.

Třetí dimenze Agendy 21 se snaží v globálním měřítku zlepšit postavení žen ve společnosti, zvýšit angažovanost mladých lidí a dětí v ochraně přírody a sociálním rozvoji jako takovém, posilování místních specifických komunit a domorodých komunit a v neposlední řadě také bránit práva pracujících a posílit jejich zapojení ve společnosti.

Čtvrtá část pojednává o způsobech financování projektů. Hlavní myšlenkou je najít nové zdroje financování pro projekty, které jsou v souladu s myšlenkou udržitelného rozvoje, a zvýšení kvality již stávajícího systému financování projektů, které jsou určeny pro implementaci Agendy 21 s tím, že takovéto zdroje by měly být dostatečně transparentní (UNCED, 1992).

Agenda 21 také vyzdvihuje důležitost lokální participace. Tlačí na municipality, aby angažovaly lokální odborníky a stakeholdery (jako neziskové organizace, občany a místní firmy) v řešení situací, a vytvořily tak lokální řešení, které by mělo zajistit nejlepší implementaci Agendy 21. Proto se také často setkáváme s pojmem místní Agenda 21, což je název, jenž zohledňuje právě tento subsidiární aspekt implementace Agendy 21 (Kenzer, 1999).

Kitchen a kolektiv píše: „Celá myšlenka lokální agendy 21... spočívá v tom, že není ovládána místní autoritou, ale naopak, že místní autorita využívá svého postavení a zdrojů k dosažení konsenzu na komunitní úrovni. Jinými slovy se v zásadě jedná o bottom-up přístup, kdy jsou místní autority v roli zprostředkovatelů“ (volný překlad autorem). (Kitchen et al., 1997)

1.3.3 Aalborská charta

Tato charta byla podepsána 27. května 1994 v Aalborgu v Dánsku. Projednávala se na Evropské konferenci na téma udržitelný rozvoj. Vznik této charty byl na mezinárodní úrovni podpořen programem Zdravých měst WHO (Aalborská charta, 1994). Aalborská charta nabádá města k akci a kooperaci směrem k udržitelnému rozvoji, protože chápe města jako významné současné i historické aktéry jak při tvorbě environmentálních problémů, kvůli městské zástavbě a městskému životnímu stylu, tak při jejich následném řešení. Charta poukazuje na důležitost respektování nosné kapacity prostředí, snižování emisí a znečišťování prostředí. Charta rozděluje největší problémy udržitelného urbánního rozvoje do 7 kategorií a to:

1. Sociální podmínky pro trvalou udržitelnost města, kde jsou jako problémy uváděny: nedostatek pracovních míst, estetických hodnot, znečištění prostředí, nezdravé bydlení či nerovnoměrné rozdělení majetku a integrace základní lidské sociální potřeby do infrastruktury.
2. Trvale využitelné využívání půdy s cílem snížit potřebu mobility a naplno využít dopravní a energetické výhody plynoucí z husté městské zástavby jak při plánování nových, tak revitalizování starších částí města, a také předcházet nadměrnému čerpání zdrojů z okolí města.
3. Vzorce trvale udržitelné městské mobility se zabývají hlavně nadměrným používáním automobilové dopravy a kladou důraz na alternativní, ekologičtější možnosti dopravy.
4. Zodpovědnost vůči globálnímu klimatu – v této části je kladen důraz na redukci skleníkových plynů, zachování stabilního uhlíkového cyklu v přírodě a používání obnovitelných zdrojů energie.
5. Prevence znečištění ekosystémů se zaměřuje na zastavení znečišťování prostředí už u zdroje znečištění.
6. Místní samospráva jako podmínka efektivního trvale udržitelného rozvoje – je kladen důraz na zachování dostatku pravomocí, expertízy a finančních prostředků pro prosazování udržitelného rozvoje na lokální úrovni v rámci subsidiarity.

7. Obyvatele a veřejnost jako klíčové prvky projektů – tato kategorie zdůrazňuje spolupráci obce, občanů, zájmových skupin a podniků a jejich dostatečný přístup k transparentním informacím, znalostem a rozhodovacímu procesu.

S ohledem na hlavní identifikované cíle a problémy by hlavní aktivity signatářů měly zahrnovat: popularizaci charty a tématu udržitelného rozvoje, usnadňovat vzájemnou podporu mezi evropskými městy v rámci udržitelného rozvoje, podporovat příklady dobré praxe na lokální úrovni, každoroční vyhodnocování a oceňování měst s udržitelným rozvojem, formulovat politická doporučení evropské komisi, podporovat místní politiku k uskutečňování legislativy EU a vydávat zpravodaj o kampani. Signatáři se také zavazují, že budou plnit program Agendy 21 na základě problémů identifikovaných v této chartě.

Proces plánování místních akcí by pak měl zahrnovat následující: seznámení se s již existujícími plány, finančními rámci a dalšími plány a programy, systematické zjišťování problémů a jejich příčin prostřednictvím široké veřejné debaty, prioritizace úkolů, jak určit průvodce zjištěných problémů, vytvoření vize pro udržitelný rozvoj obce za účasti všech stran komunity, úvaha a odhad alternativních strategických voleb, sestavení dlouhodobého plánu místních akcí pro udržitelný rozvoj, zahrnující měřitelná směrná čísla, program uskutečňování plánu, včetně přípravy časového rozvrhu a údajů o přidělení odpovědnosti mezi partnery, vytvoření systému a postupů pro monitorování a informování o uskutečňování plánu (Aalborská charta, 1994). I když akční plán Zdravých měst podstupoval nepřetržitý vývoj na základě dokumentů, jako Lisabonský akční plán (1996) a Johannesburská výzva (2002), závazky a strategie byly aktualizovány na základě konference Aalborg10+ (2004), která byla považována za milník vývoje strategického rámce pro program Zdravých měst a staví na právě dříve zmíněných dokumentech a vznikly zde tzv. Aalborské závazky.

1.3.4 Aalborské závazky

Aalborské závazky mají zrychlit snahu o implementaci udržitelného rozvoje na co nejnižší úrovni, tedy u samotných občanů, a to prostřednictvím vzdělávání a propagace udržitelného rozvoje jak v soukromé, tak i ve veřejné sféře. Je rozdělena do deseti kategorií a každá obsahuje 5 pod bodů.

1. SPRÁVA VĚCÍ VEŘEJNÝCH – Zavazujeme se posílit naše rozhodovací procesy pomocí zesílené participační demokracie.

2. MÍSTNÍ ŘÍZENÍ K TRVALÉ UDRŽITELNOSTI – Zavazujeme se k zavedení efektivních cyklů řízení, od vypracování přes zavádění až po vyhodnocování.
3. SPOLEČNÉ PŘÍRODNÍ STATKY – Zavazujeme se plně respektovat naši zodpovědnost za ochranu, zachování a zabezpečení stejného přístupu k přírodním společným statkům.
4. VOLBA ZODPOVĚDNÉ SPOTŘEBY A ŽIVOTNÍHO STYLU – Zavazujeme se k přijetí a zavádění uvážlivého a šetrného využívání zdrojů a povzbuzování trvale udržitelné spotřeby a výroby.
5. PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJ – Zavazujeme se ke strategické roli městského plánování a rozvoje, v řešení environmentální, sociální, ekonomické, zdravotní a kulturní problematiky ve prospěch všech.
6. LEPŠÍ MOBILITA, MENŠÍ PROVOZ – Uvědomujeme si vzájemnou provázanost dopravy, zdraví a životního prostředí a zavazujeme se důsledně prosazovat trvale udržitelné způsoby dopravy.
7. MÍSTNÍ AKCE PRO ZDRAVÍ – Zavazujeme se chránit a podporovat zdraví a duševní pohodu našich občanů.
8. ŽIVÁ A UDRŽITELNÁ MÍSTNÍ EKONOMIKA – Zavazujeme se vytvořit a zajistit životaschopnou místní ekonomiku, která umožní zaměstnanost bez poškozování životního prostředí.
9. SOCIÁLNÍ ROVNOST A SPRAVEDLNOST – Zavazujeme se zabezpečovat soudržná společenství, která nám budou oporou.
10. OD MÍSTNÍHO KE GLOBÁLNÍMU – Zavazujeme se převzít naši globální odpovědnost za mír, spravedlnost, rovnoprávnost, trvale udržitelný rozvoj a ochranu klimatu. Dále signatáři souhlasili s vytvořením hodnotící zprávy, participaci na již existující místní Agendě 21, pravidelným monitorováním a poskytováním informací o vývoji situace. (Aalborské Závazky, 2004)

1.4 Zdravé město v kontextu České republiky

V předchozí kapitole byly popsány cíle a záměry programu Zdravých měst v dikci Světové zdravotnické organizace. Následující kapitola se pokusí zasadit program Zdravých měst do kontextu České republiky, a to hlavně za pomoci Národní sítě Zdravých měst jakožto hlavním garantem projektu na území ČR.

1.4.1 Struktura NSZM

Tato část práce má za cíl objasnit strukturu Národní sítě Zdravých měst, a přiblížit tak procesy, jenž se v NSZM odehrávají. Následující část je shrnutím částí oficiálních stanov NSZM (Stanovy NSZM, 2005). Co se týče právní formy, jedná se o zájmové sdružení právnických osob. Členstvím vyjadřují členové vůli podle svých možností realizovat programy Zdravé město WHO a Agenda 21. Orgány asociace jsou:

- A) valná hromada
- B) rada
- C) předseda a místopředseda
- D) ředitel
- E) revizní komise

Nejvyšším orgánem asociace je valná hromada, která je složená ze zástupců všech členů. Valná hromada se schází dle potřeby, nejméně však dvakrát ročně, a rozhoduje o nejtěžejnějších otázkách jako přijímání/vyloučení člena, volby členů ostatních orgánů NSZM, otázky členského příspěvku, zřízení pobočky či dceřiné organizace a jiné.

Rada NSZM je orgán, který dohlíží na plnění rozpočtu, strategie, koncepce a plánů přijatých na valné hromadě. Posty předsedy a místopředsedy jsou statutárním orgánem asociace právně zodpovědnými za hospodaření s financemi a uzavíráním smluv jménem NSZM. Předsedají také valné hromadě.

Ředitel NSZM vykonává funkci národního koordinátora a je zodpovědný radě, které musí pravidelně podávat informace o fungování asociace. Je zodpovědný za hospodaření asociace, včetně zajišťování finančních prostředků pro činnost asociace. Je pověřen zastupováním NSZM před úřady ČR a řízením provozních záležitostí NSZM.

Revizní komise je vnitřní tříčlenný orgán volen valnou hromadou z osob, jež nejsou členy či spolupracovníky NSZM. Komise zodpovídá za finanční a dokumentační způsobilost asociace (Stanovy NSZM, 2005). Součástí Národní sítě Zdravých měst je také Kancelář NSZM v Praze, která koordinuje činnost NSZM. V současné době má cca 10 členů.

1.4.2 Členství v NSZM ČR

Ačkoliv program Zdravých měst OSN byl založen již v roce 1988, NSZM ČR byla založena 11 starosty v roce 1994 a v dnešní době má 131 členů, s regionálním vlivem na 2114 měst a obcí, ve kterých žije 5,409 milionu obyvatel, což odpovídá asi 51% populace ČR (Leták NSZM, 2018). V zájmovém regionu této práce, tedy Moravskoslezském kraji, se nachází 16 členů kteří spadají do všech skupin regionálního dělení ČR, s výjimkou jednotky městské části. V následující tabulce jsou jednotliví členové rozdělní do skupin a u každého člena je v závorce uveden rok vstupu.

Tabulka 2: Členové NSZM v MSK

Municipalita	Rok vstupu
Moravskoslezský kraj	2013
Města	
Hlučín	2007
Kopřivnice	2003
Krnov	2012
Nový Jičín	2015
Opava	2011
Ostrava	2018
Vítkov	2015
Obce	
Bystřice	2017
Bolatice	2006
Chuchelná	2018
Karlovice	2011
Skotnice	2003
Zbyslavice	2015
MAS	
Opavsko	2013
Mikroregiony	
Sdružení obcí Hlučínska	2009

zdroj: vlastní zpracování dat z oficiální stránky NSZM, dostupné k 13.03.2019 na:

<https://www.zdravamesta.cz/cz/koordinatori-zm-kontakty>

Členové se do asociace hlásí dobrovolně, podle slov Mgr. Markéty Lexové, konzultanta pro obce a regiony NSZM, většinou na popud politika, jenž se zajímá o udržitelný rozvoj či na doporučení některé z organizací zabývajících se udržitelností v daném území. (Příloha č.1: Rozhovor, odst.6) Nicméně oficiální rozhodnutí o vstupu jako takovém je vždy rozhodnutí politické. Takový krok může být učiněn, jak se záměrem získat informace, podklady či jiný druh expertízy k řešení již existujícího problému, tak samozřejmě jako krok preemptivní se záměrem poučit se o příkladech dobré praxe. Nicméně NSZM klade velký důraz na otevřenost a sdílení informací, a tak se pomoci dostane každému, kdo o ni zažádá, ať už je členem nebo ne. Toto tvrzení lze podložit například faktem, že přístup do DataPlánu NSZM, kde jsou uveřejněny různé příklady dobré praxe, projekty a iniciativy, je veřejně dostupný, tak i faktem, že i akce jako obhajoby MA 21 a Fóra jsou veřejně přístupná. Z části jsou přístupné, zpravidla první den ze tří, i „Podzimní/Jarní školy“ NSZM, kde mohou municipality nalézt řešení svých problémů či inspiraci.

1.4.3 Výhody členství v NSZM

V předchozím odstavci bylo nastíněno, že pro spolupráci s NSZM municipalita být členem nemusí. Jaké jsou ovšem oficiální výhody, jež z členství plynou? Určitě je důležité zmínit, že NSZM je asociací mezinárodně certifikovanou OSN, takže jistou výhodou již může být samostatné zastřešení mezinárodně uznávanou organizací. NSZM sama na svém webu pro zájemce jako největší výhody členství uvádí například:

1. Externí dlouholetá expertíza v rámci udržitelného rozvoje, politiky a kontaktu s veřejností.
2. Vzdělávací kurzy či webináře pro své členy a online poradenství.
3. Poskytování odborné metodiky, benchmarkingu a auditů v rámci udržitelného rozvoje či v neposlední řadě medializace aktivit. (Leták NSZM, 2018)

Jednou z největších výhod je pak úplný přístup do tzv. „DataPlánu“ Národní sítě Zdravých měst.

1.4.4 DataPlán NSZM

Jedná se o databázi a informační systém, který má pomáhat členským municipalitám ke směřování směrem k udržitelnému rozvoji a v roce 2006 byl oceněn cenou Ministerstva vnitra ČR za inovaci (DataPlán NSZM, 2019). Tento informační systém lze rozdělit do dvou částí. První, veřejně přístupná, obsahuje například kalendář akcí v gesci NSZM jako obhajoby plnění MA21, veřejných fór, či podklady k porovnávání realizace MA21 v rámci členů. Druhá část DataPlánu, která je přístupná pouze členům, pak obsahuje podporu pro koordinátory programu či nástroje pro evidenci majetku, správu dotačních titulů aj.

Od roku 2011 je zde také databáze strategií provozována Ministerstvem pro místní rozvoj, která obsahuje různé dokumenty a strategie z ministerstev a samospráv. Ředitel NSZM Ing. Petr Švec pak v rozhovoru s panem Černým uvádí: „Obce a města, když připravují nějaký projekt, si mohou snadno nalézt všechny strategie, které se daného tématu či území týkají, a upravit projekt tak, aby byl s nimi v souladu. Tím, mimo jiné, budou mít větší šanci získat na něj dotace.“ (Černý, 2018) Důležitým aspektem DataPlánu je také fakt, že usnadňuje orientaci po externích zdrojích a webových stránkách NSZM a sdružuje je do jednoho místa, a usnadňuje tak vyhledávání informací (Příloha č.1: Rozhovor, odst. 9).

1.5 Metodika Udržitelného rozvoje v ČR

Jak vyplývá z předchozího textu práce, udržitelný rozvoj je velice obsáhlý pojem, nicméně všechny jeho aspekty jsou důležité, a tudíž je důležitým prvkem při jeho plánování rovnováha. Základní dimenze udržitelného rozvoje bývají vyobrazovány jako 3 pilíře: ekonomika, společnost a životní prostředí. Pokud je jeden z těchto pilířů upřednostněn na úkor jiného, nejedná se o rozvoj trvale udržitelný (Cenia, 2003). Květoň a spol. uvádí: „místní Agenda 21 by měla pomoci překlenout možné politické konflikty při praktické implementaci zásad udržitelného rozvoje hlavně tím, že zahrne všechny zájmové skupiny a stakeholdery již do procesu vytváření politických/strategických dokumentů na lokální úrovni.“ (Květoň *et al.*, 2014, str.4)

Pro hodnocení kvality implementace MA21 vznikla v rámci NSZM metodika, která by měla zajistit systematizaci a porovnatelnost jednotlivých měst a navést municipality k akcím, které jsou důležité z hlediska NSZM. Takovýto dokument je důležitý obzvláště nahlédneme-li k faktu, že jak účast v asociaci, tak akce a kroky, které jednotliví členové podniknou, jsou do značné míry dobrovolné a v gesci členů samých. Důležitým prvkem hodnocení pokroku je také sebehodnocení dané municipality. Ta tak učiní na základě předem stanovených návodných otázek. Pravidelné posuzování garantuje takzvaná „Pracovní skupina pro místní Agendu 21“, která spadá pod Radu vlády pro udržitelný rozvoj (Dobeš *et al.*, 2017).

Proces hodnocení municipalit se nazývá „Audit udržitelného rozvoje“. Při tomto auditu se pak nahlíží k sebehodnocení ze strany municipality, a k jednotlivým otázkám se vyjádří také hodnotitelé, kteří nezávisle posoudí situaci. Hodnocení jednotlivých otázek pak posoudí, zda daná municipalita: splňuje bez podmínek, splňuje s podmínkami, nebo nesplňuje. Jednotlivé municipality jsou takto rozdělovány do čtyř skupin A, B, C, D, podle pokroku, který učinily. Skupina A znamená největší pokrok a jako taková je nadále vnitřně rozdělena pomocí symbolů až pěti hvězdiček (např. skupina A**).

V rámci NSZM se můžeme setkat také se skupinami Začátečník, Pokročilý a Šampion, které jsou dle paní Lexové odpovídají dříve zmiňovaným skupinám označenými písmeny. Je zde potom ale také další skupina „Pozorovatel“, která nekoresponduje s žádným abecedním označením metodiky. Jedná se jak o města, která mají zájem vstoupit do asociace a dlouhodobě navštěvují akce NSZM, tak také o města, která již členy jsou, ale kontakt s NSZM není tak znatelný. Z pravidla jsou to města, která nejsou proaktivní ve vykazování svých úspěchů, akcí a příkladů dobré praxe, nicméně jsou stále členy sítě, platí svůj členský příspěvek a mají přístup

ke členským výhodám. Jedním z důvodů je například změna politické situace v dané municipalitě, kdy nová politická autorita nepovažuje udržitelný rozvoj za prioritu (Příloha č.1: Rozhovor, odst.16). Návodné otázky jsou rozděleny do 10 kategorií:

1. Správa věcí veřejných a územní rozvoj
2. Životní prostředí
3. Udržitelná spotřeba a výroba
4. Doprava a mobilita
5. Zdraví
6. Místní ekonomika a podnikání
7. Vzdělávání a výchova
8. Kultura a volný čas
9. Sociální prostředí
10. Globální zodpovědnost (Metodika,2017, str.9)

Nejedná se pouze o jednostranné hodnocení na základě těchto otázek, nýbrž dialog, jak je uvedeno přímo v metodice: „Výsledné hodnocení formuluje oponentní tým nezávislých expertů. Hodnocení je výsledkem dialogu mezi uchazečem (městem) a oponentními experty k jednotlivým tématům. Metodika nezavádí explicitní (kvantitativní) standardy ve smyslu cílových (či mezních) hodnot jednotlivých indikátorů, tyto však mohou být stanoveny ad hoc v průběhu hodnocení jednotlivých oblastí v rámci témat udržitelného rozvoje,“ (Dobeš *et al.*, 2017, str.11). Pokud je město hodnoceno opakovaně, nenahlíží se pouze k absolutnímu stavu ale také k relativní změně v daném ukazateli, tzn. stavu mezi posledními dvěma audity. Pokud některá z municipalit dosáhne skupiny A, hodnotí se potom také v mezinárodním měřítku s relevantními členy programu Zdravá města WHO.

2 Praktická východiska

2.1 Průběh výzkumu

2.1.1 Limity výzkumu

Jako jeden z limitů výzkumu může autor uvést nedostatečný čas vyhrazený pro provedení výzkumu. Důležité je také zmínit komunální volby v roce 2018, přesněji 5. a 6. října, jakožto důležitý milník pro sběr dat. Volby do místních zastupitelstev obcí probíhají celorepublikově a jsou vždy jakousi velkou neznámou pro NSZM a samotné koordinátory v municipalitách. Důvodem je fakt, že účast v NSZM je dobrovolná a municipality se nezavazují k plnění cílů MA21 pod pohrůžkou sankcí. Toto znamená, že kdykoliv jsou ve vedení municipalit změny, může se také drasticky změnit přístup municipality k plnění, protože noví zastupitelé nemusí vidět MA21 jako prioritu, či dokonce mohou vnímat účast v NSZM negativně, a proto se od plnění MA21 a celkové účasti v NSZM distancují. Proto, pokud by sběr dat probíhal v období, kdy takové změny na úřadech a zastupitelstvech probíhaly, mohlo by dojít ke zkreslení výsledků. Navíc by práce mohla utrpět na aktuálnosti, kdyby byla data posbírána z municipalit, kde se vzápětí klíčové postavy obměnily na další 4 roky.

Příkladem může být například starosta z jedné municipality v MSK, který byl autorem kontaktován kvůli nevyplnění dotazníku telefonicky. Starosta této municipality poté autorovi sdělil, že i když dotazník obdržel, nebyl schopen ho vyplnit, jelikož o Národní síti Zdravých měst nic netuší a nevěděl, zdali je jejich municipalita vůbec členem. Taktéž řekl, že si není jistý, na koho z municipality se mám obrátit, jelikož si myslí, že se již v jejich municipalitě MA21 nikdo nezabývá.

Dalším, ačkoliv ne tak výrazným či neobvyklým, limitem výzkumu byly prodlevy v komunikaci s kanceláří NSZM způsobené vytížením jejích zaměstnanců. Autor této práce se také při rozhovoru se zástupci kanceláře NSZM dozvěděl o dotaznících, které si Národní síť Zdravých měst zpracovává periodicky pro svou vlastní potřebu a které se zabývají stejnou tematikou (Příloha č.1: Rozhovor, odst.33). Takovéto dotazníky mohly být skvělým zdrojem informací či dokonce posloužit jako základ/komplement dotazníků sestrojených autorem této práce. V rámci spolupráce NSZM tedy zažádal o tyto dotazníky společně s přístupem do DataPlánu. Bohužel po další časové prodlevě nebyly tyto zdroje autorovi poskytnuty.

Autor byl tedy nucen vypracovat vlastní dotazník, který měl být, po domluvě s NSZM, vyplněn jednotlivými zástupci municipalit na Jarní škole NSZM v Liberci, která probíhala od 20. – 22.

3. 2019. Autor připravil dotazník v tištěné podobě, nicméně dva dny před zahájením Jarní školy došlo k další změně ze strany NSZM. Kancelář Národní sítě Zdravých měst kontaktovala autora, že mají v plánu realizovat svůj vlastní výzkum, a proto nebude umožněno rozdat dotazníky klíčové pro tuto práci. Autorovi tedy byla poskytnuta alternativa ve formě nabídky, že pokud bude formulář zpracován do elektronické podoby včetně úvodu a dopisu adresovanému přímo zástupcům municipalit, může jej kancelář NSZM distribuovat zástupcům municipalit MSK pomocí své interní sítě. Nicméně po přepracování dotazníku do požadovaného formátu i z této dohody sešlo a autor byl nucen použít veřejně dostupnou databázi kontaktů (Zdravamesta.cz, 2019). Fakt, že dotazníky byly distribuovány přes soukromou emailovou adresu mohlo také poškodit legitimitu výzkumu a tím jej zpomalit (zástupci email ze soukromé adresy mazali či ignorovali). Stejně tak omezující byl fakt, že zástupitelé municipalit se tou dobou nacházeli na zmiňované Jarní škole v Liberci, a tudíž neodpovídali na dotazníky a zprávy zaslané elektronickou poštou.

Databáze kontaktů, ze které autor čerpal, je veřejně dostupná na webových stránkách NSZM a pro každou municipalitu je zde uveden kontakt jak na politika programu, tak také na koordinátora programu. Jedná se většinou o jméno, adresu kanceláře, telefon a emailovou adresu. Při používání této databáze však autor narazil na několik problémů. Seznam nebyl pravděpodobně dlouho aktualizován, jelikož spousta z kontaktů již nefunguje, telefonní čísla jsou nefunkční, či odkazovala na špatnou osobu na úřadě. Častým problémem bylo také to, že daná osoba již danou pozici nezastává či municipalita se již na plnění MA21 aktivně nepodílí, a tak v podstatě funkce koordinátora nefunguje. Bylo tedy značně problematické dostat dotazník k relevantním osobám a takovýto proces často zahrnoval obvolávání městských úřadů daných municipalit s žádostí o aktuální kontakt, je-li to vůbec možné.

Dle autora je možné uvést jako z jeden limitů výzkumu samotný dotazník. Jelikož se kvůli kvalitativní povaze výzkumu jednalo o dotazník s převážně otevřenými otázkami, vyskytují se zde jisté disparity v odpovědích respondentů, jež komplikují vyhodnocení výzkumu. Jedná se například o strohé či zavádějící odpovědi ze strany respondentů, jež mohou být způsobeny nechutí respondentů na danou otázku odpovědět. Dalším úskalím může být odpověď nesmyslná či nepoužitelná, způsobená tím, že respondent otázku nepochopil či jen špatně přečetl.

2.2 Dotazník

Pro účely této práce bylo potřeba získat data od zástupců jednotlivých municipalit zapojených do Národní sítě Zdravých měst v Moravskoslezském kraji. Pro tyto účely autor sestavil dotazník (příloha č.1), který měl být poté distribuován do každé municipality. Klíčovými body při sestrojování dotazníku bylo popsat procesy interakce municipalit v síti NSZM a identifikovat povědomí zastupitelů municipalit. Municipality v rámci sítě NSZM zastupují dva lidé – „Politik programu“ a „Koordinátor programu“ a tomu byl dotazník také uzpůsoben. Finální podoba dotazníku měla 38 otázek. Jako nejjednodušší formu šíření dotazníku zvolil autor elektronickou poštu. Jako platforma pro sestrojení a vyhodnocování dotazníku posloužily Formuláře Google (Formuláře Google, 2019). Jedná se o bezplatnou online platformu společnosti Google, která umožňuje sestrojení dotazníku, který lze poté šířit zamýšleným respondentům například jako hypertextový odkaz. Respondenti po vyplnění dotazníku otázky zašlou rovnou zpět odesilateli, kterému se uloží na Google disk, a ten je může kdykoliv zobrazit ve svém prohlížeči. Aplikace také dokáže výsledky zobrazit formou jednoduchých grafů.

V rámci výzkumu autor obdržel zpátky 13 z 31 rozeslaných dotazníků od zástupců celkem 9 různých municipalit v Moravskoslezském kraji. Jeden z těchto dotazníků pak musel být vyloučen, jelikož nebyl pro výzkum použitelný, kvůli způsobu, jakým byl vyplněn. Pro lepší orientaci je dotazník rozdělen do devíti částí, podle tematiky otázek: Úvod a souhlas, Působení zástupců municipalit, Vstup do NSZM, Organizace Národní sítě Zdravých měst, Komunikace mezi municipalitami, Komunikace s NSZM, Povědomí veřejnosti v municipalitách, Subjekty v MSK zabývající se udržitelností a poslední pasáž složená z doplňujících otázek.

2.2.1 Úvod a souhlas (otázky 1 až 3)

Tato část dotazníku, tedy jeho první tři otázky, se zabývá pouze formalitami, jako jsou osobní údaje respondentů či souhlas s anonymním zpracováním dat, což jsou klíčové prvky pro průběh sběru dat a jejich zpracování, fakticky se však nezaobírají problematikou a uvedeny zde nemohou být v rámci zachování anonymity výzkumu.

2.2.2 Působení zástupců municipalit (otázky 4 až 8)

První série otázek v dotazníku se zabývá pozicí, kterou daný respondent ve své municipalitě zastává vzhledem k NSZM. Zkoumá také, jak dlouho ji daný respondent vykonává, jeli je to jeho první funkce v dané municipalitě a jestli se jedná o jedinou funkci, kterou v dané municipalitě vykonává. Cílem bylo také zjistit, jakou praxi mají jednotliví respondenti ve

vztahu k NSZM či veřejné správě v dané municipalitě. Zmiňovaných 12 respondentů v tomto výzkumu tvoří sedm koordinátorů, jeden asistent koordinátora a čtyři politici programu ZM. Z řad politiků se pak jedná o 2 starosty a 2 místostarosty v jejich municipalitách. V této otázce pouze dva respondenti, z řad koordinátorů programu ZM, uvedli, že je to jejich jediná pozice, kterou v municipalitě zastávají. Je možné tedy říci, že pouze dvě municipality, ze kterých máme respondenty, mají pracovníka dedikovaného pouze programu Zdravých měst. Ostatní respondenti uvedli různé pozice, ať už se jedná o koordinátora komunitního plánování, tajemníka či například IT manažera. Tři z těchto respondentů také uvedli, že vykonávají funkci referenta v odboru strategického rozvoje.

Na otázku, zdali respondenti vykonávali politickou či úřednickou funkci před vstupem jejich municipality do NSZM, odpovídali respondenti následovně: sedm respondentů, z toho šest koordinátorů a jeden politik, odpovědělo, že nikoliv. Celkem pět respondentů, tři politici a dva koordinátoři, pak již zastávalo nějakou funkci v úřadě města. Dva z politiků odpověděli, že již před vstupem jejich municipality do NSZM vykonávali funkci starostů, zbývající dva koordinátoři a jeden politik v předchozí době vykonávali funkci referentů. Co se týká délky výkonu funkcí relevantních k NSZM pouze tři respondenti (č. 5, č. 7 a č. 12) uvedli dobu kratší než jeden rok. Šest respondentů zastává svou pozici v rozmezí od 1-3 let. Nejdéle svoji funkci zastávají respondenti č. 2 (13 let), č. 6 (7 let) a č. 9 (5 let).

2.2.3 Vstup do NSZM (otázky 9 až 11)

Následující část dotazníku se skládala z otázek zaměřených na okolnosti vstupu jednotlivých municipalit do NSZM. Cílem bylo zjistit, jaké podněty vedly jednotlivé municipality ke vstupu a jak se vůbec municipality o NSZM dozvěděly. Jedna otázka byla zaměřena také na to, jaké možnosti, které NSZM svým členům nabízí, jednotliví respondenti nejvíce oceňují či využívají. Na otázku, „jak se vaše municipalita o NSZM dozvěděla,“ uvedla většina, tedy 9 respondentů, že se o NSZM dozvěděli od zástupců jiné municipality. Další dvě odpovědi zahrnovaly, že respondent v té době ve funkci nebyl, a tudíž si nepamatuje. Respondent č.10 také uvedl, že se o NSZM dozvěděl v rámci realizace Operačního programu Zaměstnanost.

Jako důvody pro vstup municipality do Národní sítě Zdravých měst uváděli respondenti hlavně snahu o lepší zapojení občanů do rozhodovacího procesu municipality, zlepšení životní úrovně občanů v municipalitě a zvýšení povědomí občanů o udržitelném rozvoji. Respondent č. 2 uvedl: „Naše municipalita vycítila obrovskou příležitost získáním zkušeností ze členských obcí a měst NSZM ČR, posunout celkový rozvoj municipality o další stupínky kupředu a to tak, aby

nejenom občané naší municipality, ale i ti z okolí, si říkali, že u nás stojí za to žít! Od členství v NSZM jsme očekávali také výrazné oživení kulturně-společenského života pořádáním dalších akcí v rámci NSZM, lepší propojení politické reprezentace a občanů při vzájemných projednáváních rozvoje municipality, větší zapojení veřejnosti do řešení problémů v obci, větší odpovědnost občanů za realizaci aktivit rozvoje obce a v neposlední řadě by všechny aktivity měly vést také ke zlepšení mezilidských vztahů. A to vše se naplnilo.“ Dalším důvodem byla jakási prestiž a kredit, kterou členství v NSZM obcím přináší. Respondent č. 5 uvedl také lepší šanci na získávání dotací pro svou municipalitu. V neposlední řadě jedním z důvodů byla taktéž možnost sdílet dobrou praxi a inspirovat se u jiných členů sítě. Respondent č. 10 také uvedl, že vstoupili do sítě kvůli Operačního programu Zaměstnanost.

Národní síť Zdravých měst svým členům poskytuje celou škálu možností. Respondenti nejčastěji uvedli, že nejvíce využívají bezplatné facilitace a metodickou pomoc při pořádání otevřených fór, což dozajista koresponduje se snahou o lepší zapojení občanů do rozhodovacího procesu municipality. Dále je také pro respondenty klíčová možnost vzdělávání se na školách Zdravých měst a bezplatné konzultace, které jim NSZM poskytuje. V neposlední řadě se jedná o možnost sdílení dobré, ale i špatné praxe. Jeden respondent také uvedl, že oceňují pocitové mapy, které NSZM poskytuje ve spolupráci s portálem www.pocitovemapy.cz, či zveřejňování dotačních programů na komunikačních kanálech NSZM.

2.2.4 Organizace Národní sítě Zdravých měst (otázky 12 až 14)

Jelikož NSZM spojuje různé typy municipalit, od malých obcí až po velká města či dokonce i kraje, další část dotazníku se zabývala organizací NSZM očima členů. Hlavními akcemi NSZM, na kterých se můžou zástupci jednotlivých municipalit mezi sebou setkat, jsou tři dobrovolné školy Zdravých měst (dvě z toho také fungují jako valné hromady) vždy hostované jedním ze členských měst. Většina respondentů uvedla, že jsou s dosavadním počtem valných hromad za rok, tedy dvěma, spokojeni. Dva respondenti by snížili počet na jednu valnou hromadu ročně a žádný z respondentů by nechtěl počet zvýšit.

Další otázka této části zněla, zdali by respondenti ocenili sjezdy na nižší úrovni než celostátní. Dva z respondentů by takovéto setkávání neocenila buďto z důvodů, že se jedná o další byrokracii navíc, či další aktivitu, která už by byla pouze navíc v již takové spoustě akcí. Zbytek respondentů reagoval pozitivně. Mezi důvody bylo například uvedeno, že setkání pouze členů kraje může přinést dobré kontakty a možnost navázání spolupráce v rámci samostatného kraje a je také jednodušší, co se logistiky týče. Respondent č.5 například uvádí: „Ano, cestování do

některých měst je velmi náročné a často není efektivní.“ Výhodou může také být, že municipalita MSK se mohou také často potýkat s podobnou problematikou, jak uvádí respondent č. 7: „Ano, města z určité lokality sdílí podobná témata a problémy. Výhodou může být vzájemná znalost a spolupráce na konkrétních projektech, plánech.“ Častou odpovědí v dotazníku (celkem 4 respondenti) bylo také, že dané municipalita se takovýchto sjezdů již účastní. Ačkoliv se nejedná o aktivitu NSZM, Krajský úřad Moravskoslezského kraje pořádá sjezd koordinátorů MA21 a reakce respondentů, již se zúčastňují, jsou pozitivní.

2.2.5 Komunikace mezi municipalitami (otázky 16 až 23)

Následující série otázek byla zaměřena na otázky ohledně komunikace mezi municipalitami, a to jak mezi těmi obsaženými v NSZM, tak i mimo NSZM. Cílem bylo zjistit, v jaké míře a jakým způsobem mezi sebou jednotlivé municipalita komunikují a jakou roli v této komunikaci hraje NSZM. Při otázce, zdali municipalita respondentů nějakým způsobem sdílí pokrok v plnění MA21 či obecně v udržitelném rozvoji, polovina, tedy šest respondentů, uvedla, že pokrok sdílí, avšak v nedostatečné míře. Pět respondentů poté uvedlo, že pokrok sdílí dostatečně a v neposlední řadě jeden respondent uvedl, že pokrok s jinými municipalitami nesdílí.

Co se formy komunikace mezi jednotlivými municipalitami týče, 5 respondentů uvedlo, že ke komunikaci svého pokroku využívají NSZM, a to přesněji vzájemná setkání na školách Zdravých měst či na webových stránkách NSZM. Všichni dohromady se ale shodli (v této otázce však mohli respondenti zvolit obě možnosti), že s ostatními municipalitami komunikují mimo NSZM, a to převážně v rámci osobních schůzek či elektronickou poštou. Tři respondenti odpověděli, že u nich komunikace probíhá pomocí občanský fór. Opět zde bylo zmíněno, tentokrát jedním respondentem, setkávání koordinátorů MA21 v Moravskoslezském kraji organizované Krajským úřadem.

Autor chtěl také zjistit, zdali členství v NSZM nějakým způsobem ovlivňuje komunikaci či spolupráci mezi municipalitami a pokud ano, tak jakým. Většina respondentů uvedla, že žádné zásadní rozdíly v komunikaci mezi municipalitami zapojenými v NSZM a mimo NSZM nevnímá či nedokáže posoudit, kvůli nedostatku informací, který je způsoben příliš krátkou dobou výkonu funkce. Čtyři respondenti pak uvedli, že jisté rozdíly vnímají. Tito respondenti autorovi sdělili, že municipalita zapojené do NSZM jsou ochotnější sdílet informace, jsou vstřícnější při řešení problémů a jsou otevřenější. Respondent č.4 také sdílel zkušenost, že municipalita, jež jsou zapojeny pouze do plnění MA21 a nejsou zahrnuty v NSZM pak skoro

s municipalitami v NSZM nekomunikují: „Ano vidíme rozdíl, municipality zapojené pouze do realizace MA21 téměř nekomunikují s těmi v NSZM ČR. Upřímně řečeno to ale nevnímám jako nevýhodu, jelikož těch, kteří realizují MA21 a jsou členy NSZM, je více a jsou blíže (v rámci republiky).“

Otázka č. 21 se zabývala možnými výhodami plynoucími ze zaštitění Zdravým krajem a všichni respondenti kromě jednoho uvedli, že výhody ze členství MSK v NSZM jednoznačně vidí. Jedná se pak o výhody finanční, jimiž jsou dotační tituly a dotační výzvy, jež MSK každoročně vyhlašuje. Jsou zde také výhody metodické. Moravskoslezský kraj pořádá sjezd koordinátorů MA21. Další výhodou podle respondentů je fakt, že se zastupitelé MSK účastní akcí nejen v NSZM, kde se mohou seznámit se zastupiteli jednotlivých municipalit. Jen pro porovnání, při nezávazném rozhovoru autora se zástupcem Zdravého kraje Vysočina na jarní škole NSZM v Liberci, se zástupce vyjádřil, že osobní kontakt se zástupci municipalit je výhodný. Dle jeho slov urychluje a zjednodušuje komunikaci municipalit s krajem a dává také municipalitám jakousi „odvahu“ zažádat o dotace či participovat na vícero projektech. Zároveň se pak všichni respondenti vyjádřili, že nevnímají žádný rozdíl ve spolupráci s MSK po jejich vstupu (či vstupu MSK) do NSZM. Z toho můžeme usoudit, že ačkoliv členství v MSK v NSZM nepřináší žádné strukturální či byrokratické změny ve vztahu municipality a kraje, dochází zde mezi zástupci jednotlivých subjektů ke změnám komunikačním.

Autor chtěl identifikovat, zda a jak municipality v NSZM šíří znalosti, potažmo expertízu, které jsou poskytované NSZM, mezi municipality, jež členy nejsou. Pouze dva respondenti uvedli, že se o poznatky nabyté v NSZM s municipalitami mimo NSZM nedělí. Zbytek se dělí v případě určitého dotazu ze strany jiné municipality, či s municipalitami v jejich okolí, se kterými spolupracují. Často se dělí také v rámci jiných uskupení než NSZM a i zde figuruje setkání koordinátorů MA21 v MSK, jakožto šance podělit se o nově nabyté vědomosti a zkušenosti. Respondent č.6 uvedl: „Ano, v rámci setkávání koordinátorů MA21 nedělíme města a obce na ty, které jsou v NSZM a které ne, ale přenos informací probíhá mezi všemi.“ Z toho vyplývá, že působení NSZM a vliv, který má na municipality ČR, nelze omezit pouze v rámci jejich členů.

2.2.6 Komunikace s Národní sítí Zdravých měst (otázky 24 až 28)

V následující části se autor zabývá komunikací jednotlivých členských municipalit s kanceláří a vedením NSZM. První otázka v této části byla směřována na četnost komunikace zástupců municipalit s kanceláří NSZM. Zde se v odpovědích jednotlivých zástupců projevilo poměrně

velké rozpětí. Čtyři respondenti odpověděli, že komunikace probíhá podle potřeby, zbytek odpovědí se pohybuje v rozptylu mezi jednou za 14 dní, několikrát za měsíc až čtyřikrát/několikrát do roka. Dle autora tato vysoká variabilita odpovědí koreluje s faktem, že účast v NSZM je dobrovolná a každá municipalita si do značné míry určuje vlastní cíle a míru participace. Také je dle autora zajímavý fakt, že v této otázce, oba zástupci, jak politik, tak koordinátor ze stejné municipality, uvedly velice rozdílné odpovědi, kdy politik komunikuje s NSZM mnohem častěji než koordinátor. U jiné municipality je tomu právě naopak a s NSZM komunikuje spíše jen koordinátor. V následující otázce č. 25, která zněla takto: „Změnili byste něco na komunikaci s vedením NSZM? Například co se formy, obsahu či periodicity týče?“ téměř všichni respondenti uvedli, že jim vše, co se komunikace s NSZM týče, vyhovuje. Pouze jeden respondent uvedl, že je pro něj zcela zásadní, aby NSZM omezila byrokracii na minimum. Všichni respondenti dále uvedli, že se cítí dostatečně informováni o dění v NSZM nicméně tři respondenti uvedli, že cítí, že NSZM není dostatečně informováno o dění v municipalitě, kterou respondent zastupuje.

2.2.7 Povědomí veřejnosti v municipalitách (otázky 29 až 34)

V této části dotazníku se autor snažil zjistit, jak vnímají zástupci jednotlivých municipalit povědomí jejich občanů v otázkách udržitelného rozvoje a jaké kroky učinili pro zvýšení tohoto povědomí. Zde uvedla většina respondentů, že jejich občané jsou o MA 21 a NSZM dostatečně informováni. Dva respondenti uvedli, že neví, a dva respondenti uvedli, že jejich občané pravděpodobně nejsou dostatečně informováni. Současně však povědomí občanů o NSZM, MA21 a udržitelném rozvoji zkoumaly pouze dvě z tázaných municipalit. Zde je možno také podotknout, že u jedné z těchto municipalit se rozcházejí odpovědi politika a koordinátora. Politik ve své odpovědi uvedl, že povědomí veřejnosti nezkoumali, naopak koordinátora napsal, že zkoumali povědomí veřejnosti dotazníkovým šetřením či na fóru Zdravého města. Druhá municipalita, jež uvedla, že povědomí zkoumali, tak učinila taktéž na veřejném fóru. Ani jedna z municipalit, které uvedly, že cítí, že jejich občané jsou nedostatečně informováni, povědomí občanů nijak nezkoumala.

Všechny municipality, kromě jedné, cíleně zvyšovaly povědomí o udržitelném rozvoji ve své municipalitě. Nejčastější formou rozšiřování povědomí občanů jsou osvětové kampaně, fóra či letáky. Většina municipalit také uvedla Facebook a webové stránky municipality jako zdroj nových informací pro občany. Tři z tázaných municipalit také povědomí zvyšují pomocí

televizní kampaně, a to buď na kabelové, či regionální televizi. Čtyři z tázaných municipalit používají místní tisk.

Další otázkou řešenou v této části dotazníku bylo, jak vstup municipality do NSZM ovlivnil zapojení široké veřejnosti do rozhodovacího procesu dané municipality. K této otázce odpověděli pouze dva respondenti, že vstup zapojení široké veřejnosti neovlivnil vůbec, prozatím je zde snaha dosáhnout vyšší účasti a jedná se, dle jejich názoru, pouze o otázku času. Autor by rád doplnil, že jedna z těchto municipalit se programu NSZM účastní dva roky a druhá čtyři roky. Stejně tak zástupci jiné municipality uvedli, že se snaží, nicméně zájem občanů o přímou politiku je velice malý a akcí se účastní velice málo občanů. Jedna municipalita uvedla, že se participace občanů zvedla pouze nepatrně. Zbytek respondentů, kterých bylo 8, uvedl, že se účast občanů na rozhodovacím procesu města vstupem do NSZM určitě zvedla a to například lepší odezvou na různé ankety či účastí na fórech. Zástupci jedné municipality uvedli, že každým rokem se situace zlepšuje a přicházejí na nové způsoby, jak dát lidem víc možností (například pomocí participativního rozpočtu). Zástupci další municipality, která je již dlouhodobým členem NSZM, naopak uvedli, že vstupem do NSZM se situace sice zlepšila, ale v posledních letech zaznamenávají postupné snižování účasti a zájmu občanů.

2.2.8 Subjekty zabývající se udržitelností (otázky 35 a 36)

V této části dotazníku se autor skrz zástupce municipalit a jejich zkušenosti pokusil identifikovat subjekty, se kterými v rámci udržitelného rozvoje municipality spolupracují či se s nimi spolupráce osvědčila. Devět z respondentů nebylo schopno identifikovat žádný subjekt, se kterým spolupracovali a stálo za to jej zmínit. Dva z těchto tak učinilo z důvodu svého krátkého trvání na své pozici. Dva respondenti uvedli Institut komunitního rozvoje v Ostravě, který jim pomáhal ve strategickém plánování a ve vzdělávacích činnostech. Municipality dále spolupracovaly například s agenturou Cenia či s neziskovou organizací C12 o.p.s. Dále byla vyzdvihnuta spolupráce se společností Ekotoxa či Za Opavu z.s. Jeden z respondentů uvedl také, že by vyzdvihl aktivní jednotlivce z jejich municipality či konkrétní členy určitých firem a společností, ne však na celooorganizační úrovni. Respondent č. 8 uvedl: „Na tuto otázku se dá těžko odpovědět, mnozí konají různé aktivity, aniž by tušili, že prospívají udržitelnému rozvoji.“ Fakt, že 9 respondentů nebylo schopno žádný takovýto subjekt identifikovat, může naznačovat, že v rámci MSK nedochází z nějakého důvodu k navazování dlouhodobější spolupráce se subjekty mimo NSZM, zabývajícími se udržitelností.

2.2.9 Doplnující otázky (otázky č. 37, 38 a 15)

V poslední pasáži se autor zabýval pohledem jednotlivých respondentů na své členství v asociaci. Členové pak byli tázáni, zda jsou schopni identifikovat nějaké nevýhody členství v NSZM. Převážná většina respondentů neuvedla žádné nevýhody zapojení své municipality do sítě NSZM. Pouze dva respondenti, respondenti č. 3 a č. 10, poukázali na přílišnou administrativu či byrokracii, jak již jeden z těchto respondentů, tedy respondent č. 10, učinil v části „Komunikace s NSZM“. Jako jednu z nevýhod členství uvedl respondent č. 11 i vyšší členských příspěvků. Autor se, v rámci sběru dat pro tuto práci, zúčastnil veřejného fóra organizovaného zástupci nejmenované městské části v MSK v otázce logistiky. Organizátor, zástupce úřadu městské části, autorovi této práce sdělil, že jediným důvodem, proč se zmíněná městská část nechce do NSZM přidat, jsou právě ony členské poplatky. Respondent č. 11 také uvedl jako překážku jakousi rigiditu metodologie: „Musíme postupovat dle metodiky, nelze si některé věci dělat po svém (např. veřejné fórum).“ Autor dal respondentům také prostor k vyjádření podnětů, které by uvítali jako změnu v programu NSZM. „Myslím, že ti, kteří jsou zapojeni do programu a mají za sebou nějakou historii činnosti, by měli být již zvýhodněni například při žádání o dotační tituly nebo v rozpočtové politice. Zatím účast na této aktivitě přináší pouze náklady a výhodami je posun k lepšímu místu k životu, ale domnívám se, že na úrovni ministerstev by již měli mít větší váhu ti, kteří něco dělají dobrovolně a z vlastní vůle. Platforma NSZM je pro tyto účely prokazatelná a konkrétní,“ navrhl v dotazníku respondent č. 8. Zde, jako v předchozí otázce, se vyskytla, v očích členů, zbytečná byrokracie či zbytečně složitá metodika. Všichni respondenti by ale členství doporučili. Vybrané odpovědi k otázce, zdali by členství doporučili, pak zahrnují: „Doporučil bych vstup do NSZM každému, kdo chce zlepšit vztahy mezi lidmi a kdo chce zvýšit kvalitu života občanů“ od respondenta č. 2 nebo od respondenta č. 3: „Ano, v podstatě jakékoli municipalitě, která se snaží o svůj rozvoj a ráda se nechá inspirovat jinde.“

2.3 Obhajoba plnění MA21 v Kopřivnici

Datum zahájení sběru dat pro vypracování praktické části této práce lze uvést 15.10.2018, kdy se autor zúčastnil obhajoby plnění závazků MA21 v Kopřivnici. Tento audit probíhal v gesci města Kopřivnice a byl veřejnosti přístupný, stačilo se pouze zapsat do prezenční listiny. V sále kopřivnického kulturního domu, kde obhajoba probíhala, bylo přibližně 30 lidí, z toho takřka všichni byli pozvaní. Jednalo se převážně o lidi z vedení města a městského úřadu, zodpovědné za resort relevantní pro MA21, kteří zde přišli obhajovat své plnění MA21 před nezávislou komisí či před samotnou komisí expertů.

Ačkoliv byla tato obhajoba veřejnosti přístupná, ze zástupců široké veřejnosti, vyjma autora této práce, se zde nacházel pouze jediný člověk. I přes to, že autor dále po příčině nepátral, je možné popsat a odůvodnit možné hlavní příčiny tohoto nepoměru. S největší pravděpodobností tato situace nastala buďto z důvodu nezájmu široké veřejnosti o obhajobu, či neinformovanosti široké veřejnosti. Samotný průběh pak procházel obhajobou zástupců města v jednotlivých kategoriích (viz. kapitola 1.5 „Metodika NSZM“) a na ni poté navázal projev komise, která měla pár připomínek. Některé připomínky podávala komise v rámci úspory času psanou formou a audit byl ukončen. Ačkoliv se nejedná o fórum Zdravého města, jehož hlavním účelem je umožnit občanům určit jejich priority a vyjádřit se, které problémy vnímají ve městě jako nejpálčivější, by zde bylo možné a v podstatě i nutné podotknout, že nebyl ke konci věnován dostatečný prostor veřejnosti.

2.4 Diskuze

Dle autorových zkušeností z účasti na různých akcích v rámci NSZM, stejně tak jak bylo popsáno v předchozí kapitole či z výsledku dotazníku, je možné říci, že účast a zapojení obyvatel není ve spoustě případů ideální. Podobný nálezn se objevuje například v práci Jesiky Žaludové, která píše: „V rámci snahy o co nejširší zapojení obyvatel do procesu veřejného rozhodování vnímám pouze jeden nedostatek, a to reálnou úspěšnost veřejných projednávání. Města podobného počtu obyvatel kolem dvou desítek tisíc by neměla považovat participaci 200 občanů a v případě ankety cca 600 občanů za vyhovující a úspěšnou, jelikož jak víme ze sociologického výzkumu, tento poměr počtu obyvatel není téměř vypovídající o skutečných potřebách a názorech většiny.“ (Žaludová, 2018, str.84)

Jelikož NSZM staví na otevřenosti široké veřejnosti, jako jedním ze svých klíčových aspektů může být tento fenomén vysvětlen například nevědomostí obyvatel. Doktor z Univerzity Karlovy Viktor Květoň a spol. píší: „V dlouhodobém prospektu se bude muset Česká republika vypořádat s problémy projektu MA21, jež zahrnují velice špatnou medializaci a špatné zvyšování povědomí obyvatelstva. Většina obyvatel ČR stále netuší, co to MA21 je.“ (Květoň *et al.*, 2014, str. 19) Dle Květoně a spol. je tento fakt provázán se špatnou podporou Agendy 21 politiky na národní úrovni, což také negativně ovlivňuje zdroje, které jsou Agendě 21 přístupné. Rektor Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích ve své publikaci napsal: „Menší známost a popularita této formy meziobecní spolupráce je způsobena zejména jejím pozvolným a dlouhodobým dopadem, kdy se participující města, obce či regiony zaměřují na „méně viditelnou“ implementaci principů Světové zdravotnické organizace, jejíž hmatatelné výsledky se mohou projevit i za několik desítek let.“ (Dušek, 2012, str. 16-17)

Faktem však zůstává, že participace v Národní síti je dobrovolná a členství, ačkoliv je vnímáno jako prestižní záležitost, není tak složité získat, či držet. Paní Lexová z Národní sítě Zdravých měst pro rozhovor uvedla, že i pokud město neobhájí svou kategorii, či se úplně změní politická situace ve městě, může město setrvat v kategorii Pozorovatel v podstatě neomezeně, pokud je pouze minimálně monitorováno (Příloha č.1: Rozhovor odst.12,16-18). Jak bylo uvedeno ve stanovách, vyloučeno by bylo pouze na základě rozhodnutí valné hromady. Při kontaktování jednotlivých respondentů pro tuto práci, bylo autorovi také sděleno od jednoho z koordinátorů z jedné municipality, ve které již kvůli změně politické situace nedochází k plnění MA21, že pouze za rok 2018 vyplnil potřebnou dokumentaci, aby mohli jako municipalita setrvat v kategorii D. Tímto aspektem NSZM se zabývala například práce Michaely Laštůvkové z Masarykovy univerzity v Brně na případu Zdravého města Boskovice jakožto jednoho ze

zakládajících členů NSZM v roce 1994. „Předmětem naší kritiky je zcela jednoznačně fakt, že město Boskovice se sice propaguje jako Zdravé město, ovšem chybí konkrétnější vytyčení a prosazování několika hlavních bodů zájmu, hlavních cílů, řešících problém toho, co by se ve městě mělo aktuálně podpořit či změnit a čím (jak) se budou související aktivity propagovat. Znamé a rozšiřované jsou tak spíše obecně vyznívající záměry a proklamace... Ve srovnání s ostatními městy, které v NSZM setrvávají třeba jen několik let, se zdá, že město Boskovice utlumilo mnoho velice zajímavých aktivit a přešlo do „mrtvého“ stádia.“ (Laštůvková, 2011, str. 63-64)

Společně s neaktuálností databáze kontaktů na stránkách NSZM, ale také faktu, že benefitů NSZM využívají i nečlenské subjekty, je komplikované určit, kdo je tak do plnění MA21 potažmo NSZM opravdu aktivně zapojen. Autor této práce souhlasí s propozicí paní Laštůvkové, že řešením této problematiky by byla nějaká forma sankcí podněcující municipality k dlouhodobé spolupráci. Paní Lexová pak pro rozhovor uvedla, že v NSZM své municipality do ničeho nutit nechtějí a že pokud by se někdo opravdu od záměru NSZM odchýlil, řešilo by se to právě valnou hromadou, nicméně k takovým případům nedochází (Příloha č.1: Rozhovor, odst. 12). Otázkou pak zůstává, co je již takzvaně „přes čáru“ a co není, kdo o tom rozhodne a na základě čeho. Toto pouze podporuje tvrzení Květoně a spol., že „jedním z hlavních nedostatků MA21 v ČR je absence srozumitelnějšího nástroje pro hodnocení MA 21.“ (Květoň *et al.*, 2014) Nebylo by však klamem tvrdit, že o právě takový nástroj se NSZM snaží za pomoci svých auditů a sdílení dobré praxe.

2.5 Závěr

Národní síť Zdravých měst je mezinárodně uznávaná asociace, jež vznikla v návaznosti na program Zdravé město Světové zdravotnické organizace. Národní síť Zdravých měst se zabývá implementací udržitelného rozvoje na území ČR na všech správních úrovních, od krajů až po obce. V našem zájmovém území, tedy Moravskoslezském kraji, se nachází zástupce z každého ze zmíněných typů municipalit a pro praktickou část práce byly získány odpovědi od alespoň jednoho zástupce z každého typu municipality. Členství v asociaci je dobrovolné a ve většině případů iniciované politikem z dané municipality. Samotné rozhodnutí o vstupu je pak ale vždy rozhodnutí politické. Takový systém sebou nese jistá úskalí, která pak ovlivňují, často negativně, fungování NSZM. Jeden z takových problémů je fakt, že úředníci v municipalitách, ale hlavně politici v jednotlivých municipalitách, se v rámci obecních voleb často mění a noví politici již v rámci NSZM spolupracovat nechtějí a/nebo postrádají na relevantních znalostech svých předchůdců. Výhodu tak mají municipality, jejichž zástupci pak plní svou funkci dlouhodobě.

Mnozí respondenti, jak z řad politiků, tak řad koordinátorů, si již nepamatují, co vedlo municipalitu ke vstupu do NSZM, nicméně jako hlavní faktory respondenti uváděli snahu o zlepšení životní úrovně obyvatelstva a snahu zapojit obyvatelstvo municipality více do rozhodovacího procesu. Asociace NSZM klade velký důraz na sdílení informací a otevřenost jak v rámci zástupců jednotlivých municipalit, tak vzhledem k široké veřejnosti. Většina akcí pořádaných v gesci NSZM je tudíž veřejně přístupná a kontakty na jednotlivé zástupce členských municipalit zveřejněny na webu NSZM a samotná komunikace s autorem ze strany NSZM probíhala otevřeně a přátelsky. Teoreticky by tak neměl být problém pro aktivního občana například vyhledat zástupce vybrané municipality, kteří mají na starost komunikaci s NSZM a koordinaci aktivit s ní spojených, a kontaktovat je. Prakticky pak, v rámci výzkumu pro tuto práci, byly objeveny jisté problémy, kdy největším byla neaktuálnost databáze členů. Databáze obsahovala nefungující či špatné kontaktní informace na osoby zodpovědné za koordinaci aktivit NSZM v jednotlivých municipalitách, či dokonce kontakty na osoby, které již dávno tuto funkci nevykonávají. Při výzkumu se vyskytl i případ, kdy starosta dané municipality zahrnuté v NSZM řekl, že on a nejspíše ani nikdo jiný v dané municipalitě o Národní síti Zdravých měst nic neví.

Z dvanácti relevantních odpovědí, které pak autor v rámci dotazníkového šetření získal, všichni respondenti uvedli, že jsou jako municipalita dostatečně informováni o dění v NSZM a jsou s komunikací s NSZM spokojeni. Z práce také vyplývá, že hlavním benefitem členství

v NSZM pohledem respondentů, je právě sdílení informací a poznatků v rámci periodických škol Zdravých měst či sdílení dobré praxe. Důležitým aspektem členství je však také určité neoficiální navazování kontaktů mezi členy, které pak pozitivně ovlivňuje komunikaci mezi členy na více úrovních. V rámci práce byla zkoumána také samotná organizace asociace NSZM, se kterou byli členové většinou taktéž spokojeni. Někteří členové by však uvítali sjezdy na nižší než celonárodní úrovni, jak je v NSZM běžné. Z výzkumu však vyšlo, že jistým komplementem v tomto ohledu pro NSZM je v Moravskoslezském kraji „Setkání koordinátorů MA21“ pod záštitou krajského úřadu MSK.

Další zajímavostí je, že všichni respondenti reagovali kladně na zapojení Moravskoslezského kraje do NSZM. Ačkoliv dle výzkumu nedošlo ke změně komunikace či komunikačních kanálů, vidí všichni respondenti výhody v členství MSK, a to jak finanční, tak metodologické. Jelikož je Moravskoslezský kraj jeden z pouze čtyř členských krajů, může se právě tady skrývat potenciál pro zlepšení fungování NSZM ve formě participace i dalších krajů a zaštitěním více členských municipalit zdravým krajem. Také lze zmínit, že co se týče rozdílů mezi odpověďmi politiků a koordinátorů NSZM v jednotlivých municipalitách, nebyly nalezeny, až na výjimky popsané v praktické části této práce, žádné výrazné rozdíly či faktické diskrepance.

Jelikož tato práce obsahuje dotazník založený čistě na zkušenostech stávajících členů, může tato práce posloužit jako dobrý informační materiál pro možné zájemce o členství v NSZM, či jako materiál k porovnávání již členům stávajícím. Práce může posloužit také jako základ pro další výzkum. Na závěr by autor rád uvedl, že podle dotazníku by všichni z respondentů členství v Národní síti Zdravých měst určitě doporučili, což může znamenat, že pohledem samotných členů, což je pohled dle autora nejdůležitější, benefity členství převyšují možná úskalí s členstvím spojená.

Zdroje

Aalborská charta (1994) 'Charta Evropských Měst Směřujících K Trvale Udržitelnému Rozvoji (Aalborgská Charta)', pp. 1–7. Available at: <https://www.zdravamesta.cz/cz/aalborgska-charta-a-aalborske-zavazky>.

Aalborské Závazky (2004) *Alborg+10* –. Available at: <https://www.zdravamesta.cz/cz/aalborgska-charta-a-aalborske-zavazky>.

Brundtland, G. H. (1987) *Our Common Future (The Brundtland Report), Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future (The Brundtland Report)*. doi: 10.1080/07488008808408783.

Carson, R. (1962) 'Silent Spring', *Chemical Papers*. doi: 10.1093/forestry/36.2.195.

Cenia (2003) *Metodika UR, Cenia*. Available at: [http://cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1/\\$FILE/Method-MA21_02-UR_0503.pdf](http://cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1/$FILE/Method-MA21_02-UR_0503.pdf).

Dobeš, V. *et al.* (2017) *Metodika hodnocení udržitelných měst NSZM*. Praha. Available at: https://www.dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/metodika_ur_hl-text.pdf.

Dušek, J. (2012) *PROJEKT ZDRAVÉ MĚSTO WHO A NÁRODNÍ SÍŤ ZDRAVÝCH MĚST V ČESKÉ REPUBLICE*. Vysoká škola evropských a regionálních studií.

Ehrlich, P. (1969) 'The Population Bomb - The Problem', in *The Population Bomb*. doi: 10.1016/j.cub.2008.06.036.

Kenzer, M. (1999) 'Healthy Cities: a guide to the literature.', *Public health reports (Washington, D.C. : 1974)*, 115(2–3), pp. 279–89. Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10968770>
<http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=PMC1308727>.

Květoň, V. *et al.* (2014) 'Contribution of Local Agenda 21 to Practical Implementation of Sustainable Development: The Case of the Czech Republic', *European Planning Studies*, 22(3), pp. 515–536. doi: 10.1080/09654313.2012.753994.

Laštůvková, M. (2011) *Koncepce projektu Zdravých měst a její uplatnění v praxi - příklad města Boskovice*. Brno: Masarykova Univerzita.

de Leeuw, E. and Simos, J. (2017) *Healthy cities: The theory, policy, and practice of value-*

based urban planning, *Healthy Cities: The Theory, Policy, and Practice of Value-Based Urban Planning*. doi: 10.1007/978-1-4939-6694-3.

Nutbeam, D. (1998) 'Nutbeam D (1998) Health promotion glossary. Health Promotion International: V 0113. no. 4. Oxford University Press.', *Health Promotion International*, 13(4), pp. 349–364.

Sen, A. (1999) *Development Freedom, Development Freedom*. doi: 10.1215/0961754X-9-2-350.

Stanovy NSZM (2005) 'Stanovy nszm č r', pp. 1–7. Available at: https://www.dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/nszm_stanovy_novela05_sidlo17.pdf.

UNCED (1992) 'Earth Summit'92. The UN Conference on Environment and Development - Agenda 21', *Reproduction*. doi: 10.1007/s11671-008-9208-3.

Vláda České republiky (2017) *Strategický Rámec Česká Republika 2030*. Available at: www.cr2030.cz.

WHO (1948) 'Constitution of WHO', *Official Records of WHO*, (October), p. 100.

World Health Organization Regional Office for Europe (2015) 'National healthy cities networks in the WHO European Region: Promoting health and well-being throughout Europe (2015)', p. 136.

Žaludová, J. (2018) *Zdravé město v mezinárodním kontextu*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze. Available at: https://vskp.vse.cz/75052_zdrave_mesto_vmezinarodnim_kontextu.

Elektronické zdroje

OSN CZ: Cíle udržitelného rozvoje [online]. Praha: UNIC Praha, 2019 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

WHO: WHO European Healthy Cities Network[online]. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2019 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/urban-health/who-european-healthy-cities-network>

Leták NSZM: Online Leták se základními informacemi [online]. Praha: Národní síť Zdravých měst ČR, 2018 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.zdravamesta.cz/cz/nszm-cr-zakladni-informace>

DataPlán NSZM: Základní informace a kontakty [online]. Praha: Národní síť Zdravých měst ČR, 2019 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.dataplan.info/cz/home/zakladni-informace-a-kontakty>

ČERNÝ, Pavel. Rozhovor s Petrem Švecem: V Česku jsme aktivní již 25 let. Pro města a obce [online]. 2018, Leden 2018, , str. 11 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/rozhovor_svec.pdf

Zdravamesta.cz: Databáze kontaktů. Zdravamesta.cz [online]. Praha: NSZM, 2019 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://www.zdravamesta.cz/cz/koordinatori-zm-kontakty>

Formuláře Google. Formuláře google [online]. Kalifornie: Google, 2019 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: https://www.google.com/intl/cs_CZ/forms/about/

Přílohy

Příloha č.1: Přepis rozhovoru s Mgr. Lexovou z Národní sítě Zdravých měst

Datum realizace rozhovoru: 1.3.2019

Délka: 72 min

Paní Mgr. Lexová byla před rozhovorem obeznámena s účely rozhovoru i nahrávání a souhlasila.

1. Vlachopoulos (Dále už pouze V): Dobrý den, na úvod bych se chtěl zeptat, kdybyste mi obecně mohla říci o co v NSZM jde?

Lexová (Dále už pouze L): Dobrý den, tak já to vezmu ze začátku ve zkratce a poté se můžeme dobrat i větších detailů. V Národní síti Zdravých měst je Zdravé město označením pro město, obec nebo region, obecně pro nějakou municipalitu, která je zapojena do projektu Zdravé město. Jde o to nastavit podmínky pro život tak, aby se v daném městě či regionu dobře žilo, aby bylo dobré strategické řízení a aby byla zapojována veřejnost a mohla tak spolurozhodovat o městě, ve kterém žije, a nějakým způsobem ho utvářet.

2. V: Takže jednou z klíčových myšlenek je de facto „vláda lidu“, to, že se lidé mohou do politiky aktivně zapojit?

L: Zcela zjevně by se to dalo takto zjednodušeně říct, nemůže to být ovšem jenom vláda lidu, je potřeba, aby to bylo zaštitěné i na té politické úrovni a aby ten úřad fungoval a byl nastaven tak, aby všechny procesy mohly poté dále probíhat v rozumném gardu.

3. V: Národní síť Zdravých měst spadá pod program Zdravé město OSN, probíhá zde nějaká spolupráce mezi OSN a Zdravými městy naší národní sítě?

L: My se samozřejmě aktivně zapojujeme tohoto celoevropského projektu, každý rok se zúčastníme nějakých setkání Zdravých měst.

4. V: Jaká je vaše pozice v NSZM?

L: Já jsem oficiální článkem oddělení komunikačního úseku a mám na starosti přes Evu Koláčkovou metodické vedení měst a konzultace ve chvíli, kdy nějaké město, koordinátor nebo politik si neví rady. Hlavně mám ale na starosti medializaci a propagaci.

5. V: Jak se město stane členem NSZM a co mu to přináší?

L: Pakliže se město bude chtít členem Národní sítě Zdravých měst, tak to není věc, která by byla záležitostí nějaké nevládní organizace v tom daném městě, ta může ten vstup pouze iniciovat, ale musí jít o politické rozhodnutí. Zastupitelstvo toho města se musí rozhodnout a musí schválit vstup do NSZM.

6. V: Jestli vám do toho mohu vstoupit, odkud tedy většinou přichází ten podnět?

L: Je to různé. Většinou se jedná o nějakého osvědčeného politika, který se o této iniciativně dozví nebo ji vidí v nějakém jiném městě a řekne si, že by to chtěl zkusit taky. Poté také záleží na politickém uspořádání, které v tom daném městě je, jestli se mu to podaří prosadit na zastupitelstvu. Ve chvíli, kdy se mu to podaří, jedná se o elegantnější variantu. Pak ale máme i případy, kdy to byla právě nějaká nevládní organizace, která se zabývala udržitelným rozvojem nebo nějakými dalšími návaznostmi a kontaktovala politickou reprezentaci v tom daném městě s tím, jestli by nebylo dobré vstoupit do Národní sítě Zdravých měst proto, aby zaprvé město dostalo určitý kredit, zadruhé aby docházelo k přenosu příkladu dobré praxe a za třetí aby došlo k nastavení chodu toho města tak, aby všechny tři principy (strategické řízení, umožnění zapojování veřejnosti, směřování ke zdraví a udržitelnému rozvoji) byly naplňovány. My se snažíme mít velice intenzivní propagaci na sociálních sítích, dále další medializaci v časopisech, pořádáme celostátní akce. Takže si myslím, že těch možností, jak se o programu Zdravé město dozvědět, je celá řada. Poté spíš záleží na tom, jak se ta či ona myšlenka uchytí.

7. V: Zúčastnil jsem se obhajoby plnění Agendy 21 v Kopřivnici. U takových lokálních akcí záleží právě na dané municipalitě, jak si ji zpropagují?

L: My samozřejmě děláme takovou základní propagaci těch větších témat nebo tematických bloků, ať už jsou to například právě obhajoby místních Agend 21, tak samozřejmě o nich informujeme na webu, na Facebooku, ve zpravodajích nebo skrz emailové konference, takže dáváme tomu takový rámec. To, jak k tomu přistoupí to konkrétní dané město, tak je přímo jeho hra. My můžeme poradit, jak nejlépe danou akci zpropagovat, co se například osvědčilo v jiných městech, máme metodické listy, spravujeme metodiku pro města, která jsou zapojena v Národní síti Zdravých měst, ve které je popsáno, jak pořádat veřejná fóra či kulaté stoly.

8. V: Ta hlavní aktivita je tady spíše spojování měst. Do jaké míry města využívají nabídku NSZM?

L: To už je úplně na nich. Máme samozřejmě města, která jsou velice aktivní a dalo by se říct, že užívají kompletní portfolio našich služeb a vidíme, že se také posouvají rychle dopředu. Pak máme města, která našich služeb využívají napůl a pak máme města, kterým říkáme pozorovatelé, kterým chodí informace, ale my od nich nemáme jakoukoli zpětnou vazbu, jak např. s daty či přínosy pracují. Ale myslíme si, že větší část je určitě aktivní.

9. V: To je přesně to rozdělení, kterého jsem si všiml na webových stránkách – některá města jsou pozorovatelé, začátečníci, pokročilí či šampióni. Takže pozorovatelé už mají přístup do centrálního informačního systému do tzv. DataPlánu?

L: DataPlán je široká webová platforma, která spojuje a integruje všechny naše webové portály, kterých máme nepřeberné množství, do jednoho informačního systému. Běží na něm třeba i databáze strategií, kterou spravujeme pro Ministerstvo pro místní rozvoj. Snažíme se, aby se všechny informace, ať už by to byly například informace ze stránky Národní sítě Zdravých měst, kde jsou informace o aktivitách, propojovaly do toho DataPlánu, což už je takový, my tomu říkáme, portál pro strategické řízení. To znamená, že město ve chvíli, kdy dobře s tím DataPlánem pracuje, tak je schopno si najít víceméně většinu informací, které ke svému strategickému rozvoji potřebuje.

10. V: „A ty, co tam nenajde, se dozví kde?“

L: „Já přemýšlím, jestli tam nějaké nenajde (smích).“

11. V: „Já vím, že vy to máte dobře medializované nebo resp. přístupné, protože když jsem byl na vašich stránkách, tak odkazy jsou tam na všechno a povětšinou jsou přístupné veřejnosti.“

L: „My se snažíme. Ve chvíli, kdy zjistíme, že máme nějaké hluché místo, které není nějak popsáno, tak samozřejmě se snažíme ho do toho webu zaintegrovat tak, aby to bylo pro lidi přístupné. Samozřejmě zde hraje velkou roli ta metodika Národní sítě Zdravých měst, která byla oceněna světovým projektem Expo a dál se rozvíjí. Jedná se o soubor 60 metodických listů, opravdu od toho jak medializovat projekt Zdravé město, po to jak ho strategicky řídit, kdy krok po kroku mají členská města možnost si pomoci

check-listu odškrtnout, jak na tom jsou, plus nějaké doporučené postupy. Plus samozřejmě do toho DataPlánu je integrovaná i databáze příkladů dobré praxe, která je nejvyužívanějším portálem pro sdílení informací. Kromě všech možných příkladů dobré praxe, ať už detailně zpracovaných včetně rozpočtů dobrých praxí, rizik nebo výhod, tak tam máme právě odkazy na nějaké strategie anebo nějaké benchmarkingové porovnání, že se můžou podívat, co se děje v Litoměřicích jinak než v Chrudimi a mohou se srovnávat a podle návodných otázek směřovat k tomu udržitelnému rozvoji.“

12. V: „A to srovnávání je čistě na nich? Že se mohou srovnávat či nemusí? Protože každé město, co jsem zatím pochopil z veškeré literatury, tak je velice dobrovolné.“

L: „Není to tak, že bychom je nutili. My víme, že direktiva shora nikdy nefunguje, nebo z 99,9 % nefunguje, takže my co jim můžeme nabídnout, je ta platforma. Záleží na těch městech, kolik toho využijí, zda toho využijí a jakou formou. Ve chvíli, kdybychom viděli, což jsme tedy zatím neviděli nikde, že by město směřovalo směrem“...

V: „od té základní myšlenky“

L: „...přesně tak, tak by se to potom muselo řešit prostřednictvím Valné hromady, ale myslím si, že takové věci nenastávají.“

13. V: „Municipality mají nějaké oficiální závazky vůči vám? Podepisují s vámi smlouvu, kde se zavazují něco plnit, resp. Existují nějaké sankce?“

L: „Oni podepisují deklaraci Zdravých měst, kde se přihlašují právě k myšlenkám udržitelného rozvoje. Deklarace je také volně ke stažení stránkách hned v položce Členem proč a jak, tam jsou veškeré dokumenty k tomu, aby se dané město mohlo rozhodnout a nemuselo vypracovávat nějaké podklady dál. Takže zastupitelstvo schválí vstup města do Národní sítě a schválí deklaraci Zdravého města.“

14. V: „Deklarace tedy není smlouva, takže neexistují žádné sankce?“

L: „Ne.“

15. V: „A existuje nějaký poplatek? Je dobrovolný?“

L: „Ne ten není dobrovolný. V prvním roce nabízíme pro municipality tzv. členství na zkoušku, které mají zdarma nebo za minimální poplatek, aby si to mohli vyzkoušet a mohli vidět, co všechno to obnáší.“

16. V: „To nejsou ti pozorovatelé, to už jsou přímo členové?“

L: „Přesně tak. Pozorovatelé jsou města, kde se změnila například politická situace, která tomu již není úplně nakloněna, ale ještě nechtějí vystupovat, protože vědí, že prostřednictvím informačního systému jim chodí zajímavé informace nebo mohou chodit do metodiky či dělat věci, i když my o nich nevíme.“

17. V: „Ale to je tak trochu proti té myšlence, kdyby se město odchýlilo, tak by musela být nějaká valná hromada, na druhou stranu jsou města, o kterých nemáte moc informace, jak nakládají s daty, které jim poskytnete. Jak si monitorujete tyto členy?“

L: „Průběžně monitorujeme všechny členy. Musíme každoročně vyhodnotit, jestli to město se posunulo ze své kategorie nebo neposunulo, takže dochází k evaluaci.“

18. V: „A ta evaluace funguje jak?“

L: „Podíváme se, jaké město má dokumenty, vidíme např. u šampionů, zda se posunuli v kritériích místní Agendy 21 nebo dalších metodách kvality, takže uvidíme, zda nějaké město udělalo za ten rok pokrok a poté si projdeme město po městě a u každého města si řekneme, kam patří, protože víme, jestli má dobrý strategický plán, jestli ho vůbec začalo dělat, jestli proběhlo veřejné fórum, jestli tam byl nějaký kulatý stůl, jestli s námi za ten rok navázali aspoň z jejich strany minimální komunikaci. Ve chvíli, kdy to takto máme, tak se nám celkem jasně vydefinují kategorie, ve kterých je můžeme zařadit.“

19. V: „A většinou přichází podněty z vaší strany nebo ze strany těch měst? Jak vy se dostanete v příkladům dobré praxe?“

L: „Je to obojí, protože máme velkou monitorovací jednotku, v podobě asi dvou až tří osob (smích), která prochází weby a je v kontaktu s těmi lidmi, takže jsou dvě varianty. To město samo řekne, něco se nám povedlo, bylo by to dobrý střípek – my rozdělujeme vlastně dvě dobré praxe. První dobrá praxe je jakoby střípek, což je to něco, co se v tom městě povedlo, ale není to úplně systémově jakoby nové, ale je to skvělé. Je to bezvadný například, plácnu, teď jsem třeba dávala na facebookové stránky jeden střípek, že ve Zdravém městě Znojmo přibyl další defibrilátor, aby mohl sloužit, takže to je taková věc, která není úplně systémová, ale je skvělá. Ve chvíli, kdy v našich městech budou defibrilátory, tak budeme vědět, že zrovna v tomto případě zdravotní

péče bude na lepší úrovni, než byla. Takže v tom případě dávám střípek nebo to nám samo Znojmo poslalo, takže já ho poté využívám dál pro další medializaci. Potom jsou systémové příklady dobré praxe třeba teď, když se připojilo Zdravé město Litoměřice jako první město ke kampani Dost bylo plastů, tak samozřejmě už chceme, aby to byl vlastně návod i pro ostatní města, jak by se mohla přihlásit také k té kampani. Potom s daným městem začne probíhat bližší komunikace, my jim zašleme nějaké formuláře, do kterých oni vyplní různé informace od anotace, podrobnější popis až po kroky, které museli udělat, kolik je to stálo, z čeho to bylo financované, jaká jsou rizika, jaké jsou výhody a po procesování tohoto formuláře se vystaví jako příklad dobré praxe, který je poté členěn v dobré praxi podle deseti oblastí právě tak, aby popsaly všechny oblasti rozvoje města, ať už je to životní prostředí, doprava, sociální, zdravotní, kultura, volný čas, podnikání.“

20. V: „Tak je rozdělena taky Agenda 21? Když jsem byl na obhajobně v té Kopřivnici, tak tam to právě bylo rozděleno do těchto bodů, jestli se nepletu.“
L: „Přesně tak. Ale – místní Agenda 21 je taková cesta, je to vlastně metoda kvality, která po určitých kategoriích nastavuje postupně kroky tak, aby město vědělo, kudy má k tomu udržitelnému rozvoji směřovat, takže řekněme od nějakých zájemců, kdy teda musí deklarovat, že mají nějakého politika, který je zodpovědný v tom městě za celý proces, koordinátora, který to celé koordinuje a nastavení nějakého organizačního zázemí, až po další kategorie, řekněme po více strategičtější práci, práci s granty, až po vrchol zpracování sebehodnocení v rámci auditů. Tam právě se dostáváme k rozdílům mezi kritérii, které má místní Agenda 21 mezi těmi audity, kterými už se to samotné město sebehodnotí v těch jednotlivých oblastech. Vznikla vlastně metodika pro hodnocení udržitelných měst. Všechno vychází, i ta kritéria, z Lidi Zdravých měst, protože Národní síť Zdravých měst byla při tom, když se v roce 2003 začala tato kritéria nastavovat a postupně, protože měla s tím veliké zkušenosti, už právě tady probíhala liga uvnitř Zdravých měst, takže do toho vkládala své zkušenosti a následně v tom minulém desetiletí vznikla právě metodika pro hodnocení udržitelných měst a to se například můžete podívat na té dobré praxi (paní Lexová v tuto chvíli ukazuje panu Vlachopulosovi webové stránky, poté mu předává různé informační materiály, pozn. autora). Všechno se snažíme dělit podle deseti oblastí rozvoje života a můžeme se podívat, že jsou určeny návodné otázky, prostřednictvím které to město se ji samotné

projde a samo si zhodnotí, jak je na tom, takže se třeba podívá na řízení při správě a rozvoji a zjistí, jak má nastaveno provázání procesů a dokumentů, samo si to vyhodnotí a potom jsou vlastně oponenti, kteří jsou experti na udržitelný rozvoj v tom daném tématu a ti to hodnotí, jestli to město to zhodnotilo správně nebo nesprávně. V letošním roku tady tyto audity, které spravovala do loňského roku Národní síť, přešly pod Ministerstvo životního prostředí, teď se to bude už spravovat v prostředí databáze MA 21, ale to je novinka.“

21. V: „Ti oponenti jsou kdo?“

L: „To jsou největší experti na udržitelný rozvoj v ČR, ať už to jsou lidé se, kterými už dlouho spolupracujeme, třeba už i 25 let co se tady téma udržitelného rozvoje více debatuje, jako třeba pan Bělonohý a ti mají velké zkušenosti. Ti jsou dohledatelní i na stránce MA21.“

22. V: „Ty audity jsou teda taky veřejně dohledatelné? A jsou zaměnitelné s obhajobou MA21?“

L: „Je to tak. Ty audity jsou pro A a B kategorii a jsou taky veřejně přístupné. Ti, co dělají kategorii C, tak ti nejsou hodnoceni experty a audity dělají jenom na zkoušku a ty veřejně vystaveny nejsou.“

23. V: „A vy, když používáte termíny kategorií jako ABCD, tak to jsou nováčky a tak dále?“

L: „Ano, ale vy musíte rozlišovat ještě ligu Zdravých měst, která nevyžaduje, aby město bylo zapojené do plnění MA21, a potom kritéria MA a ty mají striktně dané mantinely a limity kudy jít a co můžete a nemůžete. A tam je to právě od kategorie zájemci, přes kategorii D, kde je nějaký komunitní rozvoj, C, kde je strategičtější řízení, až po B a A. Tam právě probíhá velikánský veletoch v posledních dvou letech. My myslíme, že ta kritéria byla nastavena správně, ale co se stalo trošičku nešťastně, je, že se požadovala veliká byrokratizace. I naše města, protože NSZM má spoustu členů v pokročilých kategoriích, chtěla, aby NSZM začalo vyjednávat o zjednodušení kritérií, ale hlavně zjednodušení onoho výkaznictví, aby je to úplně byrokraticky nezabilo. Tak proto byla situace v posledních dvou letech složitá. Povedlo se to, že města kategorie A a B nemusí vykazovat tolik věcí.“

24. V: „Mohou se ta města zavázat k plnění MA 21 a nebýt členy NSZM?“

L: „Ano mohou, ale takových moc není. Mohu vám ukázat graf, který jsme včera zveřejňovali na sociálních sítích.“ (L. ukazuje panu V. graf, pozn. autora)

25. V: „Co vede města k tomu nevstoupit do NSZM, ale pouze se zavázat k plnění MA21?“

L: „Protože některá města nechtějí být členy NSZM, říkají, že si to udělají lépe sami a NSZM nepotřebují. Je to samozřejmě politické rozhodnutí a MA21 je metoda kvality veřejné správy. Ve chvíli, kdy si MA21 nějaký politik či tajemník vybere pro svou municipalitu, může se rozhodnout tak činit sám, anebo jestli chce, může vstoupit do NSZM a my mu můžeme poskytnout nějakou, třeba metodickou, pomoc. Tím však neříkám, že bychom nedávali metodickou pomoc i pro nečleny, protože všechny naše akce jsou otevřené. Všechny informační portály a servery také. Nic není pod heslem, kromě metodiky, kde mají přístup pouze členové. Kdybychom dali všem přístup i tam, to už by byl přešlap. Takže zaleží na té politické reprezentaci. Pokud se rozhodnou třeba kvůli členskému příspěvku, že si to raději udělají sami, tak samozřejmě nechodíme a nenutíme je.“

26. V: „Mohu se zeptat, kolik takový členský příspěvek činí?“

L: „Je to 1,90 Kč, - na osobu do maximální výše do 99 000,-Kč ročně. Obce do 2000 obyvatel to mají zdarma. Snažíme se, aby to bylo co nejméně a určitě členské příspěvky nepokryjí ani provoz. Určitě je to složité se uživit a zajistit zdroje přes ministerstva a programy tak, aby byl celý ten projekt dlouhodobě udržitelný.“

27. V: „Vy jste zmínila fáze měst, že si dávají body a každé 3 roky se určuje nějaká fáze a směr, kterou program ZM projde. Jak to koreluje s programem a činností NSZM v Česku?“

L: „Pokaždé, když přijde nějaká taková informace či změna, tak všechny ty požadavky, které tam jsou, tak se zapracují do našeho plánu, protože my máme krátkodobé, střednědobé i dlouhodobé plány a strategie a ty musí korelovat. Nejde, abychom se od toho úplně odpoutali, a to, co říká nadnárodní program WHO, tak to my plníme. Musím

řící, že nás vlastně vyhodnocují na tom mezinárodním měřítku jako jednu z nejlepších národních sítí.“

28. V: „Ano, to již jsem četl v nějakých člancích, které byly vydány už nějakou tu dobu zpátky, že NSZM je opravdu dobrá v tom, co dělá.“

L: „Ano, já musím říct, že my docela udáváme směr. Vytvořili jsme tu totiž dobrý systém a myslím si, že je dobře přenositelný a inspirující.“

29. V: „Abych se zas vrátil k fázím. Těch šest fází jsou chronologicky uspořádané a každá určuje jiné priority, ale jelikož si města svoje priority určují sama a NSZM využívají pouze jako platformu, která jim v tom má pomoci, radami a praxí, ale když přece...“

L: „...to se pak zapracovává do té deklarace, teda jestli vám dobře čtu myšlenky. Takže ve chvíli, kdy se něco takového určí, nebo se řekne třeba, že teď jedem podle Šanghajske deklarace, tak si to ta města musí při vstupu podepsat a schválit v rámci deklarace.“

30. V: „Aha, takže to není tak, kdybych teď vymyslel nějaký hypotetický žebříček nějakého města a oni měli na prvním místě třeba environmentální ochranu a na mezinárodní úrovni se řekne: „Tak a teď se zaměřujeme na genderové nerovnosti!“ tak ta města jsou pak povinna to zapracovat do svého planu, i když to pro ně není prioritou a do NSZM se připojily pouze kvůli environmentálním otázkám?“

L: „To se přiznám je spíše otázka na mou kolegyni, ale jak si to představuju já, tak my spíše komunikujeme v tady tom kontextu, že teď běží fáze genderové nerovnosti, budeme se o ni bavit více do hloubky, ale určitě se ty deklarace zpětně nemění. Když už jednou město deklaraci schválí, tak my vůči těm městům ta témata třeba akcentujeme.“

31. V: „A není to tak, že ta města jdou popořadě? Není to tak, že se hodnotí ta města podle těch fází?“

L: „Ne. Ta města hodnotíme podle vlastních kritérií, která jsou podobná teda kritériím MA 21, protože z nich vycházíme. Anebo ony z toho našeho (smích). Ne, my vidíme, jak se které město vyvíjí a jsou třeba věci, které se pak objeví a posílají se v rámci valné

hromady všem. Valné hromady, která jsou vlastně dvakrát do roka, tedy na jaře a na podzim. Všechny takové věci, když je něco velkého, nějaká změna, tak se to řeší tam.“

32. V: „A na valnou hromadu tedy přijedou zástupci všech členů?“

L: „Ne, nemůžeme říci, že všech, to asi ne. Většinou jezdí, tak řekněme, polovina. Zvaní jsou všichni, ale je to dobrovolné, ale 100% účast nemáme a ani by to asi nebylo proveditelné.“

33. V: „Já budu zpracovávat dotazník na zástupce NSZM. To je vždy jeden úředník a jeden politik. Existují už takové dotazníky? Monitorovali jste to už nějak? Jak vás vnímají ti, se kterými spolupracujete, tedy ti úředníci a politici?“

L: „My samozřejmě máme hodnotící každoroční evaluace, kdy jim dochází dotazník spokojenosti se členstvím, kde jsou probraný veškeré služby. Od toho, že jsou ta města zastřešena organizací NSZM, až po to, jaké využívají služby, webové portály, servery, akce, jak medializují. Je tam asi 30 otázek.“

34. V: „A to není veřejně dostupné?“

L: „Ne to my veřejně nevystavujeme, ale v rámci vaší práce bych se mohla zeptat.“

35. V: „No já sem se chtěl zeptat vlastně i na ten DataPlán. Vím, že to vyžaduje nějaký login a heslo. Do toho bych se taky mohl dostat?“

L: „No tam je ještě další věc. Součástí DataPlánu je, že každý člen při vstupu do NSZM dostane přihlašovací údaje do tzv. terminálu. Tady to vidíte (ukazuje panu V. terminál na svém notebooku, pozn. autora). Tady máte metodiky, termíny akcí, kampaně, dobou praxi, dokumenty. Takže při vstupu do NSZM dostanou i práva pro přístup tady. Tady vám to můžu ukázat. Když se přepnu tady na koordinátorku nějakého města, ona tady vidí, co se blíží v jejím městě, co v rámci Národní sítě, takže tady je jenom pár akcí. Vidí tam plány zlepšování svých akcí, co má splněno, co ne, co absolvovala za školení v rámci NSZM. Vidí tady, kde jsou ve statistice MA21. Tohle tu má takhle „proklikatelný“. Tohle samozřejmě není pro všechny, ale pouze pro členy, takže tady my vidíme statistiky jednotlivých měst, protože nám to centrálně přijde lepší. Takže to je jejich pracovní prostředí. DataPlán sám o sobě je veřejně přístupný. Taky se každý

může podívat, jaké jsou zdravotní plány z různých pohledů, a kdyby nenašel cokoliv v DataPlánu, tak my tady máme spoustu podružných webů, které se snažíme tady integrovat a propojit.“

36. V: „Takže ten login, na který jsem se proklíkal?“

L: „Jo tak to byl ten portál či metodika. To vám tady taky mužů ukázat (paní L. ukazuje panu V. metodiku, pozn. autora). Tady to už po mě chce login a tady už mi to píše nějaké věci – různé související dokumenty, takhle se vlastně členové mohou učit a tak.“

37. V: „Aha. A bylo by moc drzé požádat o přístup?“

L: „To nemůžu říct. Drzé to není určitě, já to jen nejsem ze svojí pozice schopna rozhodnout, ale určitě se na to zeptám. Jen si to tady zapíšu. Jo, a ještě něco jsem vám chtěla (zapisuje si „vstup do metodiky, terminálu a dotazníky,“ pozn. autora).

38. V: „Protože já kdybych měl přístup k těm dotazníkům, tak bych: A) věděl, na co se neptat v nějakém mém výzkumu, protože na ty otázky už odpovědi jsou a navíc, když to probíhá průběžně, tak se dostanu ke starším datům, což je super, protože teď, když se lidí ptám, tak mi třeba nejsou schopni odpovědět, protože svoji funkci nevykonávají tak dlouho...“

L: „...no zvláště teď po volbách to budete mít veselé...“

39. V: „No, to už jsem viděl v Kopřivnici. Jedna z posledních otázek komise byla, zdali se pokusí Kopřivnice o kategorii A a zástupci města říkali: „Nevíme, nevíme nic teď po volbách, jak a co bude.“

L: „Jo to je takový plonkový rok. I když jsme pořádali akce my a měli rozjednány různé věci, tak jsme pořádně nevěděli po změně politického vedení, zdali se jim do toho bude chtít.“

40. V: „Vy jste také zmínila jarní školu...“

L: „...přijďte, určitě přijďte!“

41. V: „To je taky veřejně přístupné?“

L: „Určitě je přístupný první den. Já si myslím, že z hlediska, co děláte za práci a obzvláště s panem doktorem Pánkem, tak si myslím, že byste mohl být přítomný i na těch ostatních dnech. Myslím si, že je to vlastně nejlepší moment pro vás a krásně vám to vychází. Určitě jed'te.“

42. V: „Ona vlastně byla ještě nějaká podzimní škola.“

L: „Tři budou, třikrát ročně jsou. V létě bude 50. výroční škola v Táboře. Po padesáté se setkáváme. Jedině můžu doporučit.“

43. V: „Sto procentně pojedu.“

L: „Dobře, tak jestli můžu poradit, určitě si už teď zabojujte ubytování co nejdřív, protože je přihlášeno už teď kolem 120 lidí a teď to půjde ještě avízo, takže si myslím, že abyste potom neměl problém. Většinou už potom ke konci bývá problém a nebývá to s ubytováním jednoduché. Už jsme přešli z těch dob, kdy na školy přicházelo 20 lidí, na 120 lidí. Určitě to můžu doporučit. Ten první den bývá nějaký úvodní seminář a nějaké konzultační věci. Bude teda probíhat i valná hromada, kdy bude probíhat volba do rady NSZM až do roku 2021. Teď končí volební období. Staří politici budou odcházet a noví přicházet. Pro vás pak bude nejpřínosnější, když uvidíte ten průběh a vlastně i tu atmosféru a dokážete si to pak představit. Když to tady člověk říká formálně, tak je to fajn, ale ta síla té sítě je právě v tom nezištném a přátelském předávání praxe a pomoci. Není to tak, že si každý hraje na svém písečku, ale jsme všichni na jedné lodi a musím říct, že je to fantastické slyšet ty politiky, jak mluví napříč politickým spektrem o tom, jak je důležité si pomáhat a politické strany v tom nemají zas až takový vliv. Zahazují se takové ty předsudky, jako ty jsi z ANO a ty z ODS, a všichni jen spolupracují, aby se nám tady v ČR lépe žilo, což je úplně fascinující pozorovat. Musím říct, že i pro mě je to velká škola sledovat, s jakou úctou a pokorou pak spolu ti lidé mluví a jednají. Sama si pak říkám, že není lepší věc než komunální politika, protože tam já vidím naději, ale to už zabředáváme jinam (smích).

V: „Ale nedá se s vámi jinak než souhlasit.“

L: „No, takže tam uvidíte, jak to funguje a budeme vám moci, jestli si tedy připravíte ty dotazníky, vám tam dát nějaký prostor, abyste tam mohl vystoupit třeba na minutu a můžeme tam ty dotazníky i první den rozdat, takže můžete mít najednou třeba sto odpovědí.“

44. V: „A ono se to jmenuje škola, takže tam bude i nějaká, jak to nejlépe říci, výuka? Někaké semináře?“

L: „Ono to probíhá tak, že první den je úvodní seminář. Ten úvodní seminář je ještě rozdělen na tři nebo čtyři bloky, kdy první je úvod hostitelského města a příklady jejich dobré praxe. Druhý blok je věnován ministerstvům a nějakým projektům udržitelného rozvoje. Další blok je věnován službám Národní sítě, teď budeme mít blok „zdraví a zdraví v kontextu udržitelného rozvoje“ a bude to končit vlastně dobrou praxí a nabídkou partnerů. Myslím si, že tato škola je opravdu nabytá až až. Paralelně s tím probíhá ještě setkání politiků, ať už členských nebo nečlenských, kde budou probírat, co by chtěli vědět, jak to funguje, nefunguje, proč být či nebýt členem...“

V: „...no já se asi budu muset rozříznout! (smích)“

L: „A až tady to všechno proběhne tak od čtyř hodin budou probíhat konzultace k evropským zdrojům a konzultace pro nováčky. Pak od pěti paralelně s tím bude probíhat valná hromada. Následující den pak je to rozdělen na 3 části. První část je pro koordinátory, kteří neabsolvovali jeden ze tří základních bloků, které máme. My máme vlastně tři bloky, kdy jeden se týká zapojování veřejnosti, druhý medializace a třetí se týká projektového řízení. Zapojování veřejnosti je jarní škola, medializace je letní škola a projektové řízení podzimní škola. Třetí den pak probíhá školení s terminálem a DataPlánem, takže si myslím, že bude fajn, když přijedete.“

45. V: „No zní to opravdu báječně, jako něco, kde bych měl být.“

L: „No, myslím si, že byste tam měl být určitě. Dokonce si myslím, že tento rozhovor je fajn a jsem ráda že jsme se potkali, ale myslím že to gró bude tam a nejvíce výstupů bude tam. Budete moci dělat rozhovory s jednotlivými koordinátory a účastnit se večerních programů. My tomu říkáme denní školení a večerní školení, kdy se ti lidé potkávají na neformální půdě, ale většinou se stejně řeší pracovní věci, ale je k tomu ještě taková zábava v podobě různých hrátek a programů. Zjistím, jestli vám tedy

budeme moci poskytnout ty průzkumy spokojenosti, nic neslibuju, ale myslím si, že nebude problém.“

46. V: „Protože jinak co se může stát je, že jim pošlu úplně stejný dotazník, jaký jste jim poslali vy.“

L: „A vy budete oslovovat jenom členy nebo i nečleny?“

V: „Pouze členy. Chtěl jsem původně oslovovat i nečleny či širokou veřejnost, ale to by zabralo příliš mnoho času, takže zatím je v plánu oslovit pouze členy.“

L: „Ono by totiž bylo zajímavé, pokud byste měl chuť tady v tomto nějakým způsobem pokračovat, tak zjistit, jak to je s těmi nečleny. Proč jsou nečleni? Co jim brání? Jsou to finance.“

47. V: „No, to vám klidně prozradím, že když jsem byl na tom fóru v Ostravě-Porubě, které neorganizovalo NSZM, tak mi řekli, že členy nejsou právě kvůli toho členského poplatku. Že se jim NSZM líbí, ale že se jim to nevyplatí.“

L: „No vidíte a třeba takové školení jde do 30 až 40 tisíc pro ten úřad. Tak když tam pošle dva, tři svoje lidi, tak to má za jednu školu nazpátek. A to je prostě jen jedna akce. To je ale věc každého města. Nám nejde o kvantitu, nepotřebujeme mít 3000 měst, ale chceme města, co ví, co a proč to dělají. Samozřejmě rádi přivítáme každého zájemce, ale je to na nich.“

48. V: „Včera jsem narazil, buďto na vašem webu, či na webu WHO, na nějaké „working groups“. Můžete mi to objasnit?“

L: „Víte co, to je přesně otázka na moji kolegyni Bouškovou, protože ona je toho přímý účastník. Všech těch akcí se účastní.“

49. V: „A vy myslíte, že bych jí taky mohl napsat nebo ji kontaktovat?“

L: „A vy byste to potřeboval vědět dříve než na té škole?“

V: „Netuším.“

L: „No, protože ona bude tam. Tak pokud možno, zpracujte všechno ostatní, co můžete, a jí se pak budete moci zeptat, protože ona je opravdu člověk, co toho bude spoustu vědět, a co je tady od začátku. Vlastně zakládala kancelář, je tu od roku 2002, má veliké zkušenosti a všechny ty fáze si prošla.“

50. V: „Zase abych potom neotravoval úplně každého (smích).

L: „Ne, ne, ne, já se omlouvám, že ani s těmi systémovými věcmi nemohu pomoci.“

51. V: „Nemáte se za co omlouvat, už tak jste mi pomohla až až.“

L: „Já myslím, že budete tápat až budete psát o auditech a kritériích, protože to je takové složité, ožehavé téma.“

52. V: „Vy spadáte pod Ministerstvo životního prostředí?“

L: „Ne. My s MŽP nemáme nic společného. Samozřejmě máme od nich nějaké finance, teď zrovna ne, ale někdy ano.“

53. V: „To byla moje další otázka, tedy odkud se, kromě členských poplatků, berou finance?“

L: „Máme spoustu projektů, které probíhají a jsou veřejně přístupné, takže když vy se tady na webu podíváte (ukazuje panu V. web, pozn. autora), tady vidíte všechny projekty, co běží a na co jsou. A vidíte, že abychom ustáli nějakou finanční prohlídku...“

54. V: „...jo vidím, tady je to teda zveřejněné, ten zdroj. Jedná se pouze o zdroj financí či i nápadu?“

L: „Jenom financí, nápad je vždycky náš. Tady vidíte, že to financuje například ESF, WHO. Většinou ty největší projekty jsou z OPZ nebo evropských zdrojů. Takže MŽP je jakoby gestorem MA21, problém nastává v tom, že MA21 a NSZM jsou často zaměňovány a jsou brány jako synonymum. Hlavním rozdílem je, že místní Agenda je jedna jediná metoda kvality veřejné správy a NSZM, nebo ZM, je proces, který v sobě integruje spoustu takových metod, jako je IZO, (dva další názvy nesrozumitelné, pozn.

autora) a vlastně snaží se pro každé to dané město, aby si samo řeklo, co chce. Takže MA21 je prostě jednou součástí tady toho a bohužel tu nastala taková dvoukolejnost, kdy jsou spolu zaměňovány, čemuž my se snažíme jemně vyhnout, a proto to jakoby působí, že jsme pod MŽP. Pod MŽP je ještě pracovní skupina pro MA 21, kdy ta předsedkyně té skupiny je právě vrchní rada z MŽP.“

55. V: „Tak abych to také nezaměňoval. Je to sice spjaté, určitě velice blízce, ale není to úplně zaměnitelné.“

L: „Ano, ano, jednu dobu to bylo opravdu, ale opravdu blízko. Víte co, já si myslím, že jestli někdo rozumí MA21, tak je to právě NSZM. Jestli někdo dokáže dát metodickou podporu, jsme to my. Jde to ostatně vidět i na těchto grafech na webu, které jsou veřejně přístupné.“

56. V: „Já si myslím, že jsme již pokryli všechny otázky, co jsem měl připravené. Možná jenom...vy říkáte, že většina projektů chodí od vás z NSZM, znamená to, že máte nějaký orgán, který pouze vymýšlí ty projekty?“

L: „Ne. Nejvyšším orgánem NSZM je valná hromada, která je složena ze zástupců měst. Pak je rada a poté je úsek ředitele Národní sítě, který má pod sebou kancelář. V kanceláři je nás 8 nebo 7, to je jedno. Já jsem vám přinesla stanovy, kde je všechno popsáno, než abych vám říkala, kdo za co zodpovídá, za co rada, za co ředitel a podobně. Sám se na to pak můžete podívat. Vlastně ten projektový tým je tady na vedoucí kanceláře, Jitce Bouškové, která má na starosti zahraničí společně s Radkou Švíkovou a všechny ty projekty jdou od pana ředitele z kanceláře Národní sítě. Plus samozřejmě jsme někde spolu partnery.“

57. V: „Setkal jsme se například s projektem Kola pro Afriku, což se dost řešilo v té Kopřivnici, to je také váš projekt?“

L: „Ne. Kola pro Afriku jsou příklad dobré praxe, který je v souladu s udržitelným rozvojem, ale je iniciovaný jinde, ale velice rádi jej podporujeme. Takže když vidíme, že to v Kopřivnici probíhá, zveřejníme to třeba na sociálních sítích, nebo si ty lidi, co ten projekt mají na starosti, pozveme na školu, kde to potom naučí a přednesou více

lidem.“

58. V: „Aha, takže ta hlavní myšlenka a přínos je právě v tom sharingu.“

L: „Přesně tak. My jsme schopni prodat jakýkoliv dobrý příklad, protože jakmile něco odprezentujeme na škole, tak vidíme rapidní nárůst toho projektu.“

V: „Jasně, protože ti lidé jsou na té škole dobrovolně a chtějí to dělat.“

L: „My jsme teďka měli právě školu na téma Dost bylo plastu na podzim a odprezentovalo se to a už asi čtyři nebo pět měst se do toho aktivně vložilo a i jeden kraj se do toho vložil. Tohle jsou prostě lidé, co mají otevřenou mysl a chtějí ty věci posouvat dál, takže když vidí, že se někde něco daří a má to smysl, tak si řeknou, proč by to nešlo u nás. Samozřejmě, nikdo nemůže čekat, že město bude dělat všechno od životního prostředí až po, já nevím, sociální oblast, ale každé to město je nějak zaměřené a v té dané době se rozhodne vydat nějakou z těch cest. Naše funkce, jak ji vidím já, je hlavně předávací a síťovací. My jsme dělali třeba osvětové filmy a když se na to podíváte, je tam otázka, co je na NSZM nejlepší, tak uslyšíte samé: sdílení dobré praxe, síťování, sdílení dobré praxe, síťování. Ti lidi to opravdu takhle vnímají, protože ono je to úplně něco jiného, když se ti lidi znají. Například znám koordinátorku z Jihlavy a vidím, že se tam něco děje, tak zvednu telefon a zavolám ji: „Hele Soňo, prosím tě, jak to děláte, vám to tak jde,“ a ona vám řekne, co a jak atd. Prostě nezavírat informace a pouštět je dál. Samozřejmě ty jednotlivé konkrétní kroky si necháváme pak pro členy, ale ty služby NSZM jsou do takové míry využívány i nečleny, že můžu říct, že neznám žádnou další takovou asociaci, která by byla takhle otevřená i nečlenům.“

59. V: Já vám tedy děkuji, já žádné další otázky k tématu už nemám, a tak tedy zastavím nahrávání. Ještě jednou moc děkuji.“

L: „No jasně, nemáte vůbec zač.“

Příloha č.2: Dotazník

1. Souhlasíte s tím, že Vaše odpovědi budou anonymně citovány ve výsledcích výzkumu (např. publikace v časopisech, bakalářská práce)?
2. Mohu vás v případě potřeby kontaktovat kvůli doplňujícím otázkám?
3. Jaký je typ vaší municipality?
4. Jakou funkci zastáváte v souvislosti s programem Národní sítě zdravých měst (NSZM) v Moravskoslezském kraji (MSK)?
 5. Pokud jste v otázce č. 4 uvedl/a „politik programu ZM“, uveďte, jakou politickou funkci ve své obci, ve svém městě/kraji zastáváte:
 6. Pokud jste v otázce č. 4 uvedl/a „koordinátor programu ZM“, uveďte, zda zastáváte jiné funkce ve vaší municipalitě?
7. Vykonával/a jste již politickou či úřednickou funkci ve vaší municipalitě před vstupem vaší municipality do NSZM? Pokud ano, napište jakou.
8. Jak dlouhou zastáváte vaši pozici v souvislosti s programem NSZM?
9. Jak se vaše municipalita o NSZM dozvěděla?
10. Co vedlo vaši municipalitu k rozhodnutí vstoupit do programu NSZM? (popište, prosím, pokud možno podrobně):
11. Jaké možnosti, které NSZM nabízí, využíváte nejčastěji?
12. Vyhovuje vaší municipalitě počet valných hromad na národní úrovni za rok? (nyní 2)
13. Měli byste zájem se (jako municipalita) účastnit sjezdů municipalit pouze na lokální úrovni, např. v rámci kraje? (Prosím odpovězte ANO/NE se zdůvodněním)
14. Měli byste zájem se (jako municipalita) účastnit sjezdů pouze vašeho typu municipality? (např. sjezd obcí angažovaných v NSZM v rámci MSK) (Prosím odpovězte ANO/NE se zdůvodněním)
15. Doporučil/a byste členství v programu NSZM jiné municipalitě? Pokud ano, komu?
16. Sdílí vaše municipalita nějakým způsobem pokrok v plnění místní Agendy 21 či obecně v udržitelném rozvoji s jinými municipalitami v Moravskoslezském kraji?
17. (pokr. předchozí otázky) Jakou formou s nimi komunikujete? (můžete zaškrtnout obě odpovědi)
18. Pokud jste na otázku č. 17 odpověděli „skrz NSZM“, specifikujte, prosím, svou odpověď (kde a jak informace poskytujete a kde a jak je získáváte):

19. Pokud jste na otázku č. 17 odpověděli „mimo NSZM“, vyberte, prosím, z následujících možností:
20. Vnímáte nějaké rozdíly v komunikaci s municipalitami angažovaných v NSZM a s těmi, které do NSZM nepatří?
21. Vidíte nějaké výhody plynoucí z členství Moravskoslezského kraje (MSK) v NSZM pro vás, jako pro municipalitu spadající do MSK? (např. finanční, metodické apod.)
22. Změnila se spolupráce s MSK s vaší municipalitou po vašem či jejich vstupu do NSZM? Pokud ano, rozepište.
23. Dělíte se o poznatky a zkušenosti ze svého působení získané z NSZM s municipalitami, jež členy NSZM nejsou? Pokud ano, rozepište – jakou formou, jak často apod.
24. Jak často komunikujete s vedením, potažmo kanceláří NSZM? (např. kolikrát za týden, měsíc či rok...)
25. Změnili byste něco na komunikaci s vedením NSZM? Například co se formy, obsahu či periodicity týče?
26. Pokud jste na předchozí otázku uvedl ano, můžete, prosím, specifikovat, co byste změnil/a?
27. Cítíte se dostatečně informování o dění v NSZM?
28. Cítíte, že NSZM je dostatečně informováno o dění ve vaší municipalitě?
29. Jsou občané vaší municipality dostatečně informování o NSZM, MA 21 apod.?
30. Zkoumali jste nějakým způsobem povědomí o udržitelném rozvoji, NSZM nebo MA21 ve vaší municipalitě?
31. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli "ano", můžete prosím specifikovat jakým způsobem?
32. Zvyšovali jste cíleně povědomí o udržitelném rozvoji, NSZM nebo MA21 ve vaší municipalitě?
33. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli "ano", můžete prosím specifikovat jakým způsobem?
34. Řekl/a byste, že jsou občané vaší municipality po jejím vstupu do NSZM více zapojení do rozhodovacího procesu a dění ve vaší municipalitě?
35. Spolupracujete či spolupracoval/a jste při implementaci MA21 s nějakou významnou organizací či firmou? Pokud ano, napište, s kým jste spolupracoval/a a jaká byla náplň vaší spolupráce.

36. Vyzdvihli byste nějaké subjekty ve vaší municipalitě či jinde v MSK (firmy či organizace, se kterými jste spolupracoval/a, či jste o nich pouze slyšel/a), jejichž práce významně přispívá k udržitelnému rozvoji? Pokud ano, uveďte název subjektu a důvody.

37. Vidíte nějaké nevýhody v zapojení vaší municipality do NSZM?

38. Uvítala by vaše municipalita nějakou změnu ve fungování či programu NSZM?